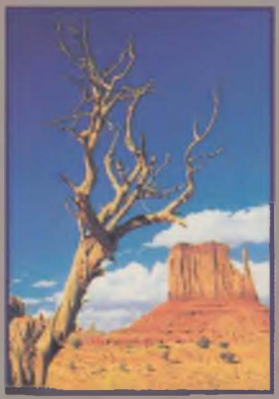
Kaynak ve çalı

ya da Éléazar

MICHEL TOURNIER

Fransızcadan çeviren:
Mustafa Balel

AYRINTI

MICHEL TOURNIER

Fransız romancı, öykücü ve denemeci. 1924'te Paris'te doğdu. Tournier, gerçekçi mekânlarda geçmesine karşılık, mitlerden ve simgecilikten yararlanan ve entelektüel bir kışkırtıcılık içeren metinler yazar. Roman ve öykülerinin çoğunda mit ya da efsanelerin günümüz atmosferine uyarlandığını görürüz; sık sık cinsel sapkınlıklara, rahatsız edici takıntılara ve grotesk temalara yer verilir. Her yapıtında ana ya da minör karakterlerden birinin bir çocuk olduğuna, Tournier'nin en çok işlediği temanın masumiyetin yitirilmesi olduğuna dikkat çekilmiştir. Ayrıntılı ve felsefi spekülasyonlara dayanan bir yazım tarzı vardır. İlk romanıyla Fransız Akademisi'nin Roman Büyük Ödülü'nü, ikinci romanıyla Goncourt Ödülü'nü kazanmış, 1972'de Goncourt Akademisi üyeliğine seçilmiştir.

Tournier ilk romanı *Vendredi; ou les limbes du Pacifique* (1967; Cuma ya da Pasifik Arafı, çev. Melis Ece, Ayrıntı Y., 1994) ile büyük ilgi topladı. Bu yapıtında, modern felsefe ve antropolojinin kuramlarından yararlanarak Robinson mitini yeniden yorumlar ve insan doğasına ilişkin Defoe'nunkilerden oldukça farklı çıkarsamalar yapar. Yoğun gönderme ve simgelerle yüklü *Le roi des aulnes* (1970; Kızıl Ağaçlar Kralı, çev. Hasan Anamur, Ayrıntı Y., 1996) adını Goethe'nin bir şiirinden alır. Roman Hitler'in askeri akademilerine genç öğrenciler yollayan bir adamın etrafında döner. *Les meteores* (1975; Göktaşları, Ayrıntı Yayınları'nın programına alınmıştır) eşcinsel bir amcayla ikiz yeğenleri arasındaki ilişkiyi anlatırken ikilik, narsisizm ve cinsel sapkınlık konularını kurcalar. *Le Coq de bruyere* (1978; Çalı Horozu, çev. Mustafa Balel, Ayrıntı Yay., 1990) ise hikâye ve masal arasındaki ayrımı belirlediği ve insanla benzerleri ya da insanla nesneler arasında aykırı ilişkiler yarattığı bir başka önemli kitabıdır.

Öteki başlıca yapıtları: *Le Medianoche amoureux* (1989; *Veda Yemeği*, çev. Mustafa Balel, Ayrıntı Yay., 1992) *La Goutte d'or* (1986; Altın Damla, çev. Mustafa Balel, Ayrıntı Yay., 1998), *Gaspard, Melchior et Balthazar* (1980). *Gilles et Jeanne* (1983; *Gilles ile Jeanne*, çev. Melis Ece, Gece Y., 1989), *Le Vagabond Immobile, Le vent Paraclet.*

Ayrıntı: 304
Edebiyat dizisi: 104

Kaynak ve Çalı
ya da Eleazar
Michel Tournier

Fransızcadan çeviren
Mustafa Balel

Yayına hazırlayan
Necmettin Sevil

Kitabın özgün adı
Eleazar ou La Source et le Buisson

Editions Gallimard/1996
basımından çevrilmiştir

© Editions Gallimard

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak fotoğrafı
Stok Image

Kapak düzeni
Arslan Kahraman

Düzelti
Buket Öktülmüş

Baskı ve cilt
Mart Matbaacılık Sanatları Ltd. Şti. (0 212) 212 03 39 (pbx)

Birinci basım *2000*

ISBN 975-539-295-5

AYRINTI YAYINLARI
Dizdariye Çeşmesi Sk. No: 23/1 34400 Çemberlitaş-İstanbul Tel: (0 212) 518 76 19 Faks:

Michel Tournier

Kaynak ve Çalı

ya da

Éléazar

Coralie için

Çocuk çoban, okyanusun batısından, uçsuz bucaksız, ılık ve pırıl pırıl bir sis dalgasının akın ettiğini görüyordu. Öğleden sonra havanın bulanık olacağını ve kimsenin gelip onun yalnızlığını bozmayacağını biliyordu. Gerçi korkmuyordu, ama bir hüzün uçurumuna yuvarlandığını hissediyordu. Aradan epeyce bir zaman geçti. Sonra uzaktan, Athenry köyünün kilise çanı, denizden gelen rüzgârın parça parça ettiği berrak ve yaslı bir müzik sesi yaydı.

Eleazar, çanların yontulmamış ve anlaşılmaz dilini anadili gibi biliyordu. Bu duyduğu çan sesi ne müminleri akşam duasına çağıran bir çanın sesi ne de bayram çanlarıydı. Cenazelerde çalınan bir yas çanıydı. Ölümden korkmuyordu. Sadece hayat do-

lu, toprağa sağlam bir şekilde kök salmış yetişkinler beklenmedik ve haksız bir ölümün kendilerini çekip almasından çekinirler. Çocuklar ve yaşlılar yaşamın yüzeyine sıkı sıkıya bağlanmış değillerdir ve onu acı çekmeden terk ederler.

İyi de Athenry'de kim ölmüştü acaba? Biraz sonra Eleazar, uzaktan Sam Palgrave'ın emektar arabasının üstünde ayakta geçtiğini gördü. Beklediği gibi, arabaya iki siyah at koşulmuştu. Sam'in, bol para getirdikleri için beslediği dört koşum atı vardı. İkisi beyaz, ikisi siyah... Beyaz atları evlilik törenlerinde kullanırdı, siyahları ise cenaze törenlerinde. Ne var ki kullandığı araba hep aynı arabaydı, hani şu etrafına korkuluk geçirilmiş araba. Onu bazen üzerine cenaze çelenklerinin konduğu gri tüllerle süslerdi... Bazen de rüzgârın gelinin duvağının tüllerine karıştırdığı beyaz tüllerle.

Yeni bir gün doğuyormuş gibi akşam oldu. Denizin sisi yıldız yıldız parıldıyordu ve karanlık yansımalarla şenleniyordu. Artık dönmesi gerekiyordu. Eleazar, sürüyü toparlamak için bir işaretini bekleyen köpeklere ıslık çaldı. Kaldığı Hezlett çiftliğine kadar bir saat yürümek zorundaydı. Yeni doğmuş bir kuzunun sendeleyerek sırtını yasladığı bir koyuna doğru yöneldi. Bu kuzunun kendi başına ağıla dönmesi olanaksızdı. Eleazar onu kucaklayıp havaya kaldırdı ve bağrına bastı. Hayvanın tatlı sıcaklığı ve keskin yapağı kokusu onu anında güçlendirici bir dalgayla sarıp sarmaladı. İleride kendisini dine yönlendiren şeylerin ne olduğunu düşündüğünde, işte bu anıyı, kucağında yürüyemeyecek kadar güçsüz bir kuzuyla eve döndüğü bu ışıklı geceleri anımsayacaktı.

Bu çobanlık mesleğini istememişti. Çocukluğunda düşünü kurduğu meslek, bambaşka bir meslekti. Köyde ince işler yapan bir marangoz vardı. Atölyesine gide gele kendisini onun bir akrabası gibi görmeye başlamıştı. Odanın tavanında kuruyan tahta parçalarından yayılan orman kokusunu seviyordu. Ağaç türlerinin kokusunu birbirinden ayırt etmeyi çabuk öğrenmişti. Bataklık alanlarda, dere kıyılarında yetişen söğüt ve kızılağaç gürgen

ve ceviz gibi İrlanda'da ender rastlanan ağaçlarsa soylu ağaçlardı. Eninde sonunda hepsi de, geri döndüklerinde akaju, pelesenk ya da sedir ağacından yapılmış bir karyolada evlenmeyi düşünen denizcilerin bıraktıkları egzotik tahtalardı.

Eleazar harika anlaştıkları şu Carlton'un yanına çırak girmeyi düşünüyordu ve marangozun sessiz sedasız ölmesi çocuğu sonsuz acılara boğmuştu. Üzüntüden yüreği parçalanmış bir halde son bir kez döndüğü atölyeden getirdiği tek miras, bir köknar yongasıydı. Bu, onun için boş bir anı değildi. Geleneğe göre çıraklığa yönelen yeniyetmeler mesleğin simgesi olarak seçtikleri birtakım şeyleri kasketlerine bağlayıp büyük Galway fuarında dolaşırlardı. Örneğin çobanların simgesi yün yumağı, çiftçilerinki buğday başağı, marangozlarınki ağaç yongası, demircilerinki zemberek parçasıydı.

Böylece Eleazar bir sabah kalabalığın arasına dalmıştı, ama kimse onun kasketinden dışarı taşan ve beyaz bir kıvrım şeklinde kulağının üzerine dolanan yongaya dikkat etmek istememişti. Birahanede babasının yanına gitmesi gerektiğinde, onu bir yabancıyla oturur bulmuştu. Adam o yöreden bir besiciydi ve çoban aramaktaydı. Babasının yabancıyla el sıkışarak kendisini istemediği bir mesleğe verdiğini görünce gözyaşlarını tutamamıştı. Üç gün sonra Hezlett çiftliğindeki koyunların yanına gidiyordu.

"Ne yapalım, kader böyleymiş!" demişti annesi, içinde pek tazla bir şey bulunmayan, bohçasını hazırlarken. "Elimizden bir şey gelmez, alnımızda ne yazılıysa o olur."

Bununla birlikte, Eleazar'ın, annesinin doğru söylediğini kavraması için aradan yıllar geçmesi gerekti, çünkü bir çobanın işleri ve yaşamıyla elbette ki bir insan çobanının, yani bir rahibinki aynı değildir. Tarım işçisi olan kardeşi her fırsatta ona boş gezenin kalfasıymış gibi davranmaktan geri kalmıyordu ve onun bir sürünün ortasında hareketsizce beklemekten öteye geçmeyen sözüm ona işiyle alay ediyordu. Yerleşik bir yaşamı olan çiftçi Kabil i, oradan oraya dolaşıp duran, kardeşi çoban Habil'e karşı

kışkırtan bitkisel ürün ketenle, hayvansal kökenli yünü aynı kumaşta karıştırmayı yasaklayan Kutsal Kitap geleneğini sürdürmeyi kendine görev bildiği söylenebilirdi.

Ne var ki, fırtınaya, doluya, sonbaharın kasırgasına yakalanmak, panik içinde dört bir yana dağılmış sürüyü toplayacağım diye koşuşturup durmak hiç de hafife alınacak şeyler değildi. İğrenmesine rağmen koçları iğdiş etmeyi ve altı aylık kuzuların kulak uçlarını kime, nereye ait olduklarını kanıtlamak için stilize bir H harfiyle damgalamak için kızgın demirle dağlamayı öğrenmişti. Ama asıl büyük işi, fundalıklarda mor mor lekeler oluşturan çuhaçiçekleri denli kesinlikle kışın bittiğini haber veren kuzulama mevsiminde başlıyordu. Koyunların kuzulamalarına yardım etmeyi ve onları kurtarmayı öğrenmişti. Bir koyun ikiz kuzuladığında, içlerinden birini feda etmek gerektiğini, çünkü hiçbir koyunun iki kuzuyu besleyecek kadar sütü olmadığını biliyordu. Fakat özellikle, çok sıska kuzuları sürünün peşi sıra taşımak için kendine koyun derisinden bir sırt çantası yapmıştı. Ve emeceği meme arayan susuz ve sızlanmalı küçük başın obur öpücüğünü ensesinde hissettiğinde duyduğu keyif ve gurur anlatılır gibi değildi.

Bir akşam üstü, sürüsünü topladığında, körpe bir koçun eksik olduğunu fark etti. Aşağı yukarı yüz baş hayvan bulunmasına rağmen saymaya gerek duymuyordu. İçlerinden birinin eksikliği tanıdık bir yüzdeki yara gibi hemen gözüne çarpıyordu çobanın. Kayalık yalıyarlar boyunca onu aramaya koyuldu, ne var ki birazdan karanlık bastıracaktı ve sahipsiz kalan tüm sürünün dağılması tehlikesi söz konusuydu. Sonunda aşağıda bir kayanın üzerinde yünlü bir cismin bulanık beyazlığını fark ediverdi. Hayvanın bir ayağı kırılmıştı, kesilmesi gerekiyordu. Bununla birlikte onu omuzlarına yüklendi ve ıhlaya tıslaya yeniden otlağa döndü.

Çiftlik sahibi Hezlett köpeklerin yardımıyla sürüyü topluyordu. Eleazar'ın gelmediğini görünce, sürüsünü aramaya gitmişti. Genç çoban arabacının boynunun etrafında taşıdığı kamçıyı he-

men fark ediverdi. Yaralı koçu yere bıraktı, ayağa kalktı ve bekledı. Hezlett tek kelime etmeden kamçıyı alıp delikanlıya vurmaya başladı. Islık sesleri çıkaran ve tüm bedenini baştan ayağa sarıveren kamçıyı indirip durdu çocuğun sırtına. Sonunda durduğu zaman, Eleazar'da insan denecek hal kalmamıştı. O günden beri sağ yanağında bır yara izi kaldı. Normal zamanlarda aşağı yukarı hiç fark edilmeyen bu yara, herhangi bir heyecanlanma durumunda kızarıyordu. Ama ruhunda hiçbir zaman kabuk bağlamayacak olan yarayla kıyaslandığında hiç önemli değildi.

II

Pazar sabahı, papaz, köyün kilisesinde gençlere dini eğitim veriyordu. Bazıları onun anlattıklarını zar zor dinliyordu, ama bazıları azizlerin hikâyelerine ve resimlerine tamamen kişisel bir anlam yüklüyorlardı. Eleazar'a gelince, onun yüreğine işleyen şey Kutsal Kitap'tan bölümler ve İncil'deki, içinde çobanların ve koyunların yer aldığı mesellerdi. Kayıp koyunu bulmaya giderek koskoca sürüyü terk eden saf çobanda kendini buluyordu. Çobanlık mesleğinin bir bakıma sezdirmiş olduğu dini çağrıya yönelerek kısa süre sonra hayvan çobanlığından insan çobanlığına geçmek doğal göründü ona.

Galway'deki küçük Protestan cemaatın bağışları sayesinde Ulster'deki Downpatrick Gallikan papaz okuluna girdiğinde on

* Fransa Kilisesi'ne bağlı. (ç.n.)

yedi yaşındaydı. Sahil boyundaki makilik alanda sürüsüyle geçirdiği günlerin ve gecelerin ardından, arkadaşlarının ve kendisinin her gün uymak zorunda kaldıkları katı kurallar ona çok iyi göründü. Arkadaşlarının çoğu burjuva çevrelerden gelmiş kent kökenli gençler olmanın üstünlüğünü hissettiriyordu ona. Geri kalmış Katoliklerin yarı vahşi koşullarda yaşadıkları topraklardan gelmiş olan Eleazar kazara kentliliğe yakışmayan en ufak bir davranışta bulunmaya görsün bunu fırsat bilip kendisini tiye almaya bakıyorlardı. Bazıları o geçerken koç kokusu geldiğini ileri sürerek burunlarını tıkıyorlardı. Evinde seyyar merdivenden başka bir şey görmediğinden yatakhanenin merdivenini geri geri inmediğine herkes şaşırdı. Yemekhanede, rafine kimselerin iğrenç buldukları günlük nafaka, haşlanmış mısırı büyük bir iştahla yediğini gördüklerinde küçümsemeyle gülüyorlardı.

Bunu böylece kabul ediyordu; gördüğü, öğrendiği her şey ve yararlandığı kanısında olduğu beklenmedik bu ayrıcalık karşısında büyülenip kalıyordu.

Tapınak, Aziz Patrick'i çöreklenmiş yılan yumağının ortasına ayağını sokarken tasvir eden bir kabartmayla bezeliydi. Bu çok büyük ve softaca bir çelişkiydi kuşkusuz, ama geçmişe bakıldığında Irlandalılar bu ülkede hiçbir zaman yılan görmemişti. İnsanlar bunu, hikâyesini Jacques de Voragine'in *Yaldızlı Efsane*'sinde okudukları İrlandalı Hıristiyanlık yayıcısı Patrick'e borçlu olmalıydı.

Yaldızlı Efsane'de şöyle deniliyordu:

IS 280'e doğru yaşanmış olan Patrick, İskoçların kralına İsa'nın çektiği acılar konusunda vaaz veriyordu ve kralın karşısında ayakta durduğu için elinde tuttuğu ve tesadüfen kralın ayağının üstüne yerleştirdiği asasına abandıkça abanmak zorunda kalıyordu. Bu durumda asanın ucu kralın ayağına saplandı. Kral, kutsal piskoposun bunu bilerek yaptığını, bu şekilde acı*

* Sap kısmı bir asmakabağı ya da elma şeklindeki asa. (ç.n.)

çekmediği takdirde İsa'nın şefaatını kabul edemeyeceğini sanıp bu acıya sabırla katlandı. Sonunda aziz bunu fark etti ve ne yapacağını şaşırdı; dualarıyla kralı iyileştirdi ve ona bir ayrıcalık kazandırdı: ülkesinde hiçbir zehirli hayvan yaşayamayacaktı.

Eleazar'ın aklında yılan, kısa bir süre sonra, imgelerle donanmış fantastik bir öğe niteliğine büründü. Ailesinden kalan evin tavan arasında, gövdesi yılan, sapı boa başı şeklinde bir baston vardı. Bu bastonun geçmişi hakkında kimse bir şey bilmiyordu. Eleazar bu nesneye korkuyla karışık bir ilgi duymaya başladı. Her ne kadar Protestan bir aileye mensupsa da Katolik ülkede doğup büyüdüğü için olsa gerek Yeni Ahit, mucizeleri, meselleri ve özellikle İsa'nın varlığı ona Eski Ahit'ten daha yakın geliyordu. Cennet'in ve Musa'nın yılanı onu ilk çağların, peygamberlerin ve Yehova'nın arkaik dünyasına götürüyordu. Fakat Downpatrick'teki Lutherci efendileri bundan dolayı ona kızıyorlardı. Onlar Eski Ahitçi kökenlere yönelmeyi öğretiyorlardı. Onların gözünde Kutsal Kitap, tüm gerçeğin içinde yer aldığı bir temel kitap olarak kalıyordu. İnanan insan hiçbir zaman bundan vazgeçmemeliydi. Onu her zaman sol elinde açık olarak tutmalı ve gelişigüzel –ama Tanrı için gelişigüzel diye bir şey yoktu– bakıp ne zaman bir soru, bir kuşku, bir problem ortaya çıkarsa ona danışmalıydı. Hepsinin yanıtı orada bulunuyordu.

Eleazar uysalca derslerini dinliyordu ve bunların özünü kavramaya çalışıyordu. Gelgelelim bu sözleri kendi düşüncesi haline getirmekte zorlanıyordu. Downpatrick'teki ilahiyat öğretmeni davudi sesiyle capellanın kubbelerini titrettirebilir, parmağını tehditkârane ve kâhince onlara doğru kaldırabilirdi, Eleazar yüreğinin derinliklerinde durmaksızın büyüdüğü kıyılardan gelen deniz rüzgârının uğultusunu duyuyor ve İsa'nın gözyaşından sırılsıklam olmuş allak bullak yüzü bu yöreye, Musa'nın sert ve ışıklı maskesinden daha iyi uyuyordu.

İncil'deki suyun karşı gelinemez rolüyle ilgili bölümleri düşünüyordu. Şeria Irmağı'nın vaftiz suları, Taberiye gölündeki

mucizevi balık avları, kadınların güğümlerini ve testilerini doldurup döndükleri çeşmeler ve kuyular. Ve İsa'nın Yakup'un kuyusu kenarında Samiriyeli'ye söylediği şu sözler:

Kim ki bu sudan içecek, daha da susayacak, ama benim kendisine verdiğim sudan içecek olan asla susamayacak. Üstelik, benim ona vereceğim su, onda sonsuz hayatın fışkırması için bir kaynak olacak (Aziz Yuhanna, IV, 14).

Hani şu her taraftan şarıl şarıl suların aktığı mutluluk ülkesi Connemara'daymışsın gibi adeta!

Ve ailenin su ihtiyacını temin etme, bunu tinsel bir değerle üstlenen çocuklara sunulmuş bir armağan olmuyordu her zaman. Çünkü doldurulacak bir kovayla suya gönderilme angaryasıyla karşı karşıya olan Eleazar, evden birkaç metre uzaklıktaki bataklıktan suyunu alıp kısa yoldan dönme olanağına sahipti; ne var ki bu su temiz değildi, tadı buruk ve kokmuştu. Kayadan oyulmuş yalağın içine, hafifçe fokur fokur ederek, katışıksız ve berrak su fışkırtan kaynağa gitmek içinse şöyle bir on beş dakika yürümek gerekiyordu. Gerçi anne ve babası ona getirdiği suyun kalitesi konusunda - iyi ya da kötü - asla ve asla bir şey söylemiş değildi, ancak suskunlukları onun vicdanı üzerine ağır bir etki yapıyordu.

III

Yirmi yaşında, yeniden Connemara'nın geniş fundalıklarına döndü ve birkaç gün ailesiyle kaldıktan sonra, gidip Galway'de onu yanına yamak olarak almak isteyen Presbiteriyen rahibin yanına yerleşti.

İngilizce konuşan küçük Protestan topluluk, herkesin Gael diliyle konuştuğu, Katoliklere özgü bir saldırganlığın hüküm sürdüğü bu kentte kendi içine kapalı bir yaşam sürmekteydi. Liman bir zamanlar, Fransa, İspanya ve hatta Batı Hindistan Kumpanyası ile yapılan alışverişler sayesinde daha iyi günler yaşamıştı. XVII. yy.'da, Cromwell ve Orangeli Willem'in savaşlarının nedeniyse buranın parlak bir kent oluşuydu. Bununla birlikte bugün geriye kalan yalnızca şanlı bir kalıntıydı, özellikle ü-

zerinde şu İspanyol atasözünün hâlâ okunabildiği Spanich Arch *En la lucha entre el y el fuega sempre es el fuego el que muere*

Eleazar bu gizemli cümleyi ikide bir aklında evirip çevirip durdu. Eğer ateşin coşkuyu, neşeli espriyi, girişimci hararet simgelediği, suyun ise gündelik gerçeğin üzüntü verici ve cesaret kırıcı bağımlılığı olduğu düşünülürse, su ülkesi İrlanda'ya ve ateş ülkesi Ispanya'ya imada bulunuyor ve karamsar bir moral içermiyor muydu? Ona öyle geliyordu ki bu cümle çok uzakta kuzeyde, bu sisler ve yağmurlar ülkesinde yaşayan bir İspanyol sürgünün dudaklarından dökülmüş olmalıydı.

Şu halde İrlanda'nın ateşin olmadığı bir ülke olduğunu mu düşünmek gerekiyordu? Kuşkusuz ki hayır, ama eğer İrlanda'nın kendi ateşi varsa, bu onun imajına aitti, gerçi ısı veriyordu ama alevsiz, loş, bir tür ıslak ateşti. Gerçi sıcaklık veriyordu ama ışık olarak verdiği, birkaç mavimsi kıvılcımdan öteye geçmiyordu. Herhalde cehennemin ateşi de aynı böyle aydınlatmadan yakıyor olmalıydı.

Kocaman yeşil adanın tek yakacağı olan bataklık kömürünün ateşi gibi. Eleazar, kendileri de bataklık kömüründen yapılmış heykelleri andıran insanların bir tür sivri uçlu keskin bellerle aheste aheste kütükler kestikleri ve bu kütükleri, sonbaharda yanabilir hale gelmeleri için bütün yaz hava girecek şekilde yığınlar haline getirdikleri bu bataklık bölgelerde kaç kez kaybolmuştu.

Bu çalışmalar ona yabancıydı, çünkü çobanların kara balçıkların oraya yolu düşmüyordu pek. Fakat uzun zamandır soluduğu havaya çocukluğunun kokusuna karışmış derin ve buruk bir koku sinmişti. Bedenini ve kalbini bundan arıtabilecek miydi?

---

* İspanyollardan kalma kemer. (ç.n.)
** Ateşle suyun savaşında, ölen her zaman ateştir.(ç.n.)

IV

Her yıl, 17 Mart'taki Aziz Patrick yortusunu izleyen pazar günü toprak sahiplerinin verdikleri baloların birinde Esther ile karşılaşmıştı. Bu şenliğin ilkbaharın ilk günüyle aynı güne rastlaması, baloyu, bir tür evlilik çağı gelmiş delikanlıların ve genç kızların bir araya geldikleri evlilik fuarı haline getiriyordu. Elbette evlenecek gençler arasında toplumsal bakımdan uçurumlar yaratılmasından kaçınmak için baloya katılım işi çok büyük bir titizlikle yapılıyordu. En az üç yüz acre'lık* bir mirası olmayan delikanlılar ve genç kızlar baloya katılamıyorlardı. Bu gerekçe Eleazar'ın şenliğe alınmaması için yeterliydi. Ne var ki papaz yardımcılığı unvanı ona özel bir konum kazandırıyordu ve ken-

* Elli iki ardan oluşan eski bir ölçü birimi. (ç.n.)

disini bir bakıma ayrıcalıklı kişi haline getiriyordu, aynı zamanda evlenme çağına gelmiş kızların gözünde de erkek olduğunu unutturuyordu.

Gizlice bayramlıklarını giyinmiş, boynuna açık mor renkte bir kravat bağlamış, köylülerin giydiği ağır potinlerinin üstünü siyah tozluklarla örtmüştü. Fakat özellikle kendine bir hava vermek için "abanoz boa"ya, hani şu atalarından kalma ağır egzotik bastona abanıyordu. "Koca İrlanda'nın tek yılanı bu" deniliyordu aile içinde, Aziz Patrick efsanesine imada bulunularak. Giyim kuşamının sadeliği ve davranışlarındaki temkinlilik ona hiç değilse dikkat çekmemeye kararlı, kenara çekilmiş bir tür gözlemci havası veriyordu.

Balo, geleneklere uygun bir biçimde küçük mıntıka tiyatrosunda yapıldı. Koltukların arkalığına sahneyle düz ayak bulunan bir döşeme yerleştiriliyor, böylece yeterince geniş bir salon elde edilmiş oluyordu. Korno, violon, flüt ve bombard çalan müzisyenler sanatlarını bir seki üzerinde icra ediyorlardı. Gecenin bitiminde, yorgunluğun ve alkolün etkisiyle yavaşlamış olan geceye son bir hareketlilik katılması uygun görüldüğünde, içeriye, çubukla vurmak suretiyle çalınan vurmalı saz çalan üç adam alınıyordu. Tam-tam tarzı çok eski çalgı olan bodhran, kalabalığa tam anlamıyla birlik havası aşılıyordu. Kaldı ki, çoğunlukla fazla insan yoğunluğu bulunmayan topraklarda, dağınık bir şekilde yaşayan aileler söz konusuydu; bu da baloyu daha değerli, daha heyecan verici hale getiriyordu. Bir araya toplanmış olmak ilkbaharın yenilenmesinin arifesinde kalplere bir sıcaklık veriyordu.

Görünüşe göre tam eğlence bitmiş ve kalabalık evlerine dönmeye hazırlanıyordu ki sekinin üzerinde duran çalgıların yanına iki genç kızın çıktığı görüldü. Birinin kolları arasında, yalancıçınar ağacından mükemmel şekilde oyulmuş, bir Kelt harpı vardı. Gövde kısmında şu basit sözcükler okunabiliyordu: *The Spring's Voice*.

Öteki kız gidip sekinin ortasında boş bir sandalyeye oturdu.

Bir ayağı hafifçe aksıyordu ve bir hezaren bastona dayanıyordu.

Birçok insan, ünlü O'Malley klanına akraba, Killeen ailesine mensup bu iki kızkardeşi –Juliet ve Esther– tanıdı. Büyük kız –Grace– iki yıl önce parlak bir evlilik yapmıştı. Juliet yirmi iki yaşın serpilip gelişmişliği ve bir türlü gelmeyen bir nişanlının bekleyişi içinde yaşıyordu. En küçük kız olan Esther'in hiçbir şeyi, kimseyi beklediği yoktu, çünkü sağ ayağı çocuk felcinden kaynaklanan doku ölümü sonucu küçük kalmıştı. Bu sakatlığını ve yazgısı haline gelen yalnızlığını müzik alanındaki sıradışı yeteneğini geliştirmek suretiyle ödünlemişti kız. Koskoca kontluk topraklarında Kelt harpı eşliğinde ondan daha katışıksız bir sesle şarkı söyleyen kimse yoktu. Kızkardeşi onun sandalyesine oturmasına yardımcı oldu ve eskiden beri İrlanda'nın ruhunu simgeleyen müzik aleti Kelt harpını ellerinin arasına yerleştirdi. Az sonra, Esther, berrak ve pırıl pırıl ezgiler dizisiyle bir prelüd yaptığında, herkes derin suskunluk içinde adeta İrlanda'nın sesini duyar gibi oldu. Toprağa hayat veren derelerin, pınarların ve kaynakların sesiydi bu.

Sonra harpın sesine genç kızın, daha da duru sesi eklendi. Ünü ülkede her geçen gün biraz daha artmakta olan Thomas Moore'un *Yazın Son Gülü* adlı yapıtını melodiyle söyledi.

Eleazar, kalabalığın arasında kaybolmuş, heyecandan allak bullak olmuş bir halde, genç kızla harpın birbirine karıştıkları su gibi akıp giden müziği dinliyordu. Esther ona yabancı değildi. Birkaç saat önce iki kızkardeşle tanıştırılmıştı ve daha sonra, bir kavalye Juliet'i bir İskoç dansına davet ettiğinde, kendisi de Esther ile baş başa kalmıştı. İkisinin de dans etmesi mümkün değildi. Kız dans edemezdi çünkü sakattı, o da yapamazdı, çünkü genç bir papaz adayı olarak hiç de yakışık almazdı. Balonun hengâmesi içinde nadiren bir şeyler konuşmuşlardı, ama genç kızın dudaklarında her sözün ardından bir gülümseme beliriyordu. Hani ak güvercinin ağzında zeytin dalıyla Nuh peygambere sınamalarının artık sona erdiğini müjdeleyişi gibi.

Eleazar, kızı yeniden görmek için yanıp tutuşuyordu, fakat

Katolik ve toprak sahibi bu aileye girme fırsatı bulacağından pek umutlu değildi. Yine de bir panayır günü körpe ve güleç bir sesin kendisine seslendiğini duydu. Juliet'i hemen o an anımsayamadı. Balo günündekinden çok farklı giyinmişti ve saçlarını tarama şeklini değiştirmişti. Bir süre onunla birlikte sebze tezgâhlarının ve hayvan ağıllarının arasında yürüdüler, ayrılırken genç kız ona, gelecek pazar Killeen çiftliğine, kendilerini ziyarete gelmesini önermişti.

Bu güzel mayıs gününde, utançtan kızara bozara binaya girdiğinde bir kalabalıkla karşılaştı. Juliet'in onu gördüğüne şaşırması sıkılganlığının üstüne tuz biber ekti. Galiba onu davet ettiğini unutmuştu kız. Delikanlıyı, ailesiyle tanıştırmak için kalabalığın ortasına sürükledi. Baba, buz gibi soğuk bir bakışla, kızının nereden bulup çıkardığı bilinmeyen bu çulsuz Protestanı şöyle bir süzdü. Bu Juliet'in ipiyle kuyuya inilmeyeceği kesinlikle ortaya çıkıyordu ve onu uygun biriyle evlendirebileceği konusunda giderek umutsuzluğa kapılmaya başlıyordu. Şimdi de bula bula malı mülkü olmayan bir papazı bulmuştu! Bir bu eksikti hani!

Neyse ki, akın akın yeni ziyaretçiler geliyordu. Böylece Eleazar özgürlüğüne yeniden kavuşabildi. Juliet ortalıktan kay-

bolunca, o tek başına masaların ve kışlık bahçenin seraları arasında geziniyor görmek için geldiği kızı arıyordu. Kuşkusuz Juliet onu davet edişiyle ilgili olarak kızkardeşine hiçbir şey söylememişti. Esther sakın tek başına çiftlikte olmasındı? İki saat boyunca boşu boşuna dolaştıktan sonra, tam sessiz sedasız sıvışmak üzere bariyere yaklaşmaya çalışıyordu ki, genç kızın bir çardağın altında oturmakta olduğunu gördü. Etrafını çeviren küçük çocuklarla top oynuyordu. Kızın. kendisini gördüğünde neşeyle hayretini açığa vurması delikanlıyı sevindirdi. Oyuna katılmaya kalkıştı, ama bu yabancıdan ürkmüş olan çocuklar kaçıştılar ve delikanlı yeniden Esther ile baş başa kaldı.

Kız onu ayaklarının dibinde kocaman bir mindere oturmaya davet etti ve söyleyecek bir şey bulamayıp çocuklardan söz ettiler. Hakim olan inanışa göre tüm çocuklar gökten düşmüş saf meleklerdi. Yetişkinlerin tek görevi, onları dünyanın pisliklerinden korumaktı. Onları giydirmek, bir şeyler öğretmek ve oynatmak için bu inanıştan esinleniyordu insanlar. Esther bu önyargıları alaya alarak Eleazar'ı şaşırttı. Çocukları bu şekilde idealize edebilmesi için insanın onlarla hiçbir gerçek alışverişi olmaması gerekiyordu. Gerçekte çocuklar da yetişkinler kadar ahlâksız olabiliyorlardı, yaşlarına uygun bir biçimde.

Genç kızın aklı başında ve özgür düşünceli oluşu Eleazar'ı hayrete düşürmüştü. Sakatlığı ve evin küçük kızı oluşu ona toplum karşısında herhangi bir imaya kaçmadan dobra dobra konuşma özelliği kazandırıyor gibiydi.

Meleklerden söz ettiler. Protestan dini, tıpkı azizlerin birçoğu gibi, Katoliklerin çok tanrıcılığa olan mutsuz eğilimlerini yüreklendiren, tanımlanması mümkün olmayan bu varlıklara temkinli yaklaşır. Esther üstü kapalı geçilen bu sözlere katılmıyordu. Serafinlerin, Kerubilerin, Tronesların, Başmeleklerin ve Meleklerin beyaz ve yaldızlı hiyerarşisine sıkı sıkıya bağlıydı o. Bununla birlikte koruyucu melek dogması genç kızın yeniyetmeliğini allak bullak etmişti. Gencecik bir kızın, kendisi görünmeyen, ama her şeyi gören genç bir erkeğin gece gündüz yanı

başında bulunmasından rahatsız olmaması mümkün müydü?

Eleazar buna karşı çıktı ve bir meleğin öyle insanmış gibi düşünülerek "genç bir erkek" diye tanımlanamayacağını söyledi. Bazı Ortaçağ tanrıbilimcileri meleklerin cinsiyetini tartışmışlardı. Bu tartışmalar bir sonuç vermemişti, çünkü meleklerin erkek ya da kadın olmadıkları ve cinsellikle ilişkileri bulunmadığı son derece açıktı. Bu durum onları çocuklara yaklaştırıyordu ve çocukların güçsüz oluşları ve masumiyetleri nedeniyle bir koruyucu meleğe sahip olduklarını kabullenmek gerekmiyor muydu? Matta'ya göre İncil'deki şu sözün anlatmak istediği de bu olmalıydı:

Sakın ha, çocukların hiçbirini hor görmeyin, çünkü, size söylüyorum, onların gökyüzündeki koruyucuları durmadan Baba'nın yüzünü seyrediyorlar (XVIII, 10).

İnsan çocukluktan sıyrılıp da yeniyetmeliğe adımını atar atmaz yaşamın ciddi karışıklığına girerek koruyucu meleğini ebediyen kovar ve ruhunun derinliğinde, her zaman bunun hüznünü yaşar.

Meleğin cinsiyetsizliğiyle çocuğun masumiyeti arasında bir yakınlık olduğu düşüncesi Esther'i gözle görünür biçimde sarstı. Hiçbir zaman anne olamayacağından adı kadar emin olması, içinde, elinden geldiğince doldurmaya çalıştığı, acılı bir boşluk açıyordu. Yalınlıktan hoşlanan Protestanların tersine, bazı Katolik kiliselerinin tavanlarının güleç yüzlü ve tombul yanaklı küçük meleklerle süslü olduğunu anımsadı.

"Meleği güçlü yapan," dedi genç kız, "hem kollarının hem de kanatlarının bulunması. Bu göze batan bir ayrıcalık, çünkü sıradan canlılar zorunlu olarak kol ve kanat arasında bir seçim yapmak zorundadır. Kuşun, kanatları olduğu için kolları yoktur. İnsanın kolları vardır, ama kanatları yoktur. Bu basit bir seçenek değil. Hareket etmek ve havada süzülmek, gündelik yaşama karışmak ya da varlıklarla olayların üzerinde uçmak arasında bir

seçim yapmak anlamına geliyor."

"Bu tezatla siyasal iktidar alanında da karşılaşılıyor," diye ekledi Eleazar. "Çünkü kral hükmeder, ama yönetmez. Sıradan işlerle elini kirletmez, onları başbakanına bırakır."

"Böylece melek," diye bağlıyor Esther, "kanatla kolu birleştirmek istiyor. Bir bakıma gökyüzüyle yeryüzü arasında arabuluculuk görevini de yürütüyor. Gökyüzünden indiğinde, Tanrı tarafından kendisine insanlar arasında bir misyon yüklenmiş oluyor ve o da bu görevi elinden geldiğince, kimi zaman iyi, kimi zaman daha az iyi bir şekilde başarıyor."

Kimi zaman daha az iyi mi? Eleazar, gerçekte, kuşkusuz insanlar arasında yolunu şaşırmış meleklerin başına gelen çok üzücü bazı maceraları anımsadı. Örneğin Nuh Tufanı'nın gerçek nedenini kim hatırlar? Bu konuda anımsanan sadece, iyi yürekli Nuh ve lombozlarından bir zürafa boynu ya da aslan yelesi görünen gemisidir. Ne var ki Yehova'nın öfkelenip Evren'i yağmur dalgaları arasında boğmaya karar vermiş olmasının nedeni, bazı meleklerin "erkeklerin kızları" ile günahkâr aşkları ve bunun sonucunda özellikle korkunç bir dev ırkı dünyaya getirmiş olmalarıdır.

Ve tüm hayatın bu şekilde suyla ortadan kaldırılışını, bir süre sonra benzeri nedenlerle ateşle ortadan kaldırılması izler. İki melek Sodom'a Lut'un konuğu olarak kabul edilince, kent halkı evi ablukaya alır ve Lut'tan aşk köleleri olarak kullanmak üzere bu yakışıklı delikanlıları kendilerine teslim etmesini isterler. *Ve bu kalabalığın arasında çocuklar ve yaşlılar vardı*, diye belirtiyor metin korkuyla.

Şehvet düşkünü bu kent, üzerine bir ateş yağmuru gönderilerek cezalandırılacak ve her taraf bir anda küle dönüşüverecektir.

Hayır, gerçekten de meleklerle insanoğlunun aşkları insanlara hiçbir zaman iyilik getirmiyor!

Birbirlerinden ayrıldıklarında, Eleazar, Esther'e mektup yazacağını vaat etti, hiç olmazsa buna izin vermesini istedi. Kız izin verdi.

VI

Ona yazdı. Kutsal kitaptan anmalarla ve tinsel çağrılarla dolu mektuplar. Bu onun kur yapma tarzıydı. Kız hiç yanıt vermedi. O zaman, kimi sıkılganları yakalayan çılgınca ataklıkla kızın ailesinden bir randevu istedi. Papaz adayı unvanı bu randevu isteğinin kabul edilmesini garantiliyordu, ne var ki bu niteliği aynı zamanda ziyaretinin amacını da tamamen gizliyordu.

Bir cuma akşamı öngörülen randevuya bir saat önce gitti. Elinden geldiğince iyi giyinmişti: Geniş kenarlı silindir bir şapka, beyaz bir gömlek, kaba ipekten gri eldivenler ve siyah dizlikler. Killeen çifti onu, düşmanlıkla karışık bir şaşkınlık içerisinde çalışma odası olarak kullanılan odaya aldılar, çünkü onun Juliet ile neşe saçan ilişkilerini anımsamışlardı. Onunla evlen-

mek istemeye cesaret edebilir miydi?

Eğildi ve bir çırpıda isteğini söyleyiverdi: Bay ve Bayan Killeen kızları Esther ile evlenmesine izin verirler miydi?

Killeen bu adı duyunca irkildi. "İsimleri karıştırıyorsunuz galiba," dedi. "Sanırım, Juliet demek istiyorsunuz." Durum gülünçtü. Eleazar geveledi: "Ben Esther dedim. Evet, söz konusu olan Esther."

Karı koca birbirine bakıştılar. Ardından, bu topraklarda doğmuş olan Eleazar'ın bu dili bilmediğini varsayarak ya da daha büyük bir olasılıkla adeta bu dildeki konuşmalar delikanlıyı değil, yalnızca kendilerini ilgilendiriyormuş gibi Gael diliyle konuşmaya başladılar.

"Küçük topal kızımızı istiyor," dedi anne. "Verelim gitsin."

"Tamam öyle olsun," dedi Killeen, "ama drahoma falan beklemesin."

Elbette, Eleazar bu konuşmaların tek kelimesini bile kaçırmamıştı ve heyecanlandığı, kırıldığı ya da aşağılandığı her defasında olduğu gibi sağ yanağındaki eski kamçı yarasının kızardığını hissetti.

"Buralarda büyük kız dururken küçük kızın evlenmesi âdetten değil," dedi Killeen İngilizce olarak. "Fakat bizler bu tür âdetlere aldırmayız. Esther'e soralım, bakalım, kabul ederse, evlenirsiniz."

Görüşme tamamlanmıştı. Eleazar buz gibi soğuk nezaket gösterileriyle geri çekildi. Çiftlikten ayrıldığında sağ yanağı alev alev yanmaya devam ediyordu.

Düğün altı ay sonra oldu, öylesine dar bir çevre içinde oldu ki, adeta el altından yapılmış gibiydi. Doğrusunu söylemek gerekirse bu Katolik aile için, kızlarını bir Protestanla, üstelik de bir papazla evlendirmek, tüm Galway cemaatini hiçe saymak demekti. "Topal kızlarından bu kadar alel acele kurtulmaları mı gerekiyordu illa!" Gerçi bu aşağılayıcı cümleyi asla duymadılar, ama karşılaştıkları tüm köylülerin yüzlerinde okuyorlardı onu.

VII

Eleazar önce sadece sevdiği kadınla evlendiğini sanmıştı. Bir Katolik ile evlendiğini anlaması çok sürmedi. Fakat evliliğin bu iki yanı birleşiyor da olabilirdi, Esther'i sırf Katolikliğe duyduğu özlemden dolayı seviyor olmasındı sakın? İrlanda kanındandı ve Protestan bir rahipti. Kişiliğinin bu iki yanı kalbinin derinliklerinde çarpışıyordu ve onu karma bir insan, bir tür dinsel bir melez haline getiriyordu.

Esther, evlilik yoluyla girdiği yeni cemaatin isteklerine mırın kırın etmeden boyun eğdi. Karısının bu şekilde kendi ayinlerinden ve Katolik kilisesinin şatafatından kuzu kuzu vazgeçmesi karşısında heyecanlanan Eleazar, bir gün ona, bu özverinin kendisi için biraz aşırı kaçıp kaçmadığını soruyordu. Bu konuda ka-

rısının yanıtı şu oldu: "İman kalp işidir, gösteriş için yapılan bir davranış değil. Hem sonra, baksana, nemli ve yeşil İrlanda şurada ve bu benim için kiliselerin en güzeli ve en canlısıdır." Ayrıca konuşmasına renk katmak için Kelt harpını dizlerinin arasına yerleştirip akışkan ve katışıksız bir ezgi yağmuru yaymıştı ortalığa. Gerçekte şarıl şarıl çağlayan kaynakların sesiydi bu.

Ertesi yıl ilk çocukları oldu; bir oğlan, adını Benjamin koydular. İki yıl sonra küçük kızları Coralie doğuyordu. Etrafları Galway'in dar Protestan cemaatıyla içten bir biçimde çevrili olarak mutluluk içinde mütevazı bir yaşam sürüyorlardı. Çocukların başlıca erdemlerinden biri öğretimin zoruyla anne babalarını kendi kültürlerinin temel ilkelerine götürmektir. Telaffuz edilen ilk sözcükler, ardından alfabe, sonra tarih, coğrafya ve özellikle din. Benjamin ve Coralie sayesinde Eleazar kendi yaşamı ve gerçeği öğrenme dönemini –büyük bir olgunlukla ve eleştirel bir bakışla– yeniden yaşıyor gibiydi. Onlara bizzat kendisinin öğretmeyi görev bildiği Kutsal Tarih, inancının simgesel ve kurucu büyük kişilerini alabildiğine canlı bir şekilde karşısına dikiyordu. Nuh, İbrahim Peygamber, İshak, Yakup ve Yusuf... Bunlar her gün ziyaret ettiği ve onda korkutucu bir saygı uyandıran ulu ve bildik bir toplum oluşturuyorlardı.

Fakat içinde yer eden ve hakkında kendisini tutkulu bir şekilde sorgulayıp durduğu şey, özellikle Musa'nın yüksek ve etkileyici figürüydü. Sina Dağı'nda alev alev yanan Çalı ile konuşan ve Tanrı tarafından, İbranileri Mısırlıların boyunduruğundan kurtarma gibi korkunç bir görev üstlenmiş olan Musa, önce kabul etmek istemiyor. Musa'nın Firavun'a, Mısır'ın Yedi Felaketi'ne meydan okuyuşu, büyük göç, Kızıl Deniz'in aşılması, gökten düşen kudrethelvası...

Bununla birlikte bu insanüstü yazgıda karanlık, anlaşılmaz, hatta insanı isyan ettirici noktalar söz konusuydu! Bu İbrani çocuğun neden bir Mısır prensesi tarafından yetiştirilmesi gerekiyordu? Gerçek ailesine dönmesi gerektiğinde niçin kendisini evlat edinen aileye ihanet etmek zorunda kalıyordu? Niçin bir asa

darbesiyle Mısırlı bir ustabaşını öldürmesi gerekiyordu? Yehova'nın yardımcı olsun diye gönderdiği öz kardeşi Harun neden onun yokluğundan –Yasa Tabletleri'ni getirmek için Sina Dağı'na çıkmıştı– yararlanıp Altın Buzağı'yı yapmaya kalkışsındı? Ve özellikle, Yehova'nın, nehirlerinden süt ve bal akan bu Vaat Edilmiş Toprak'ta, halkının başına özellikle onun geçmesi konusunda verdiği anlaşılmaz ve acımasız karara ise akıl sır ermiyordu.

Eleazar bu soruları deşelemekten geri kalmıyordu, ama bunlardan Esther'in yanında söz ettiğinde karısı gülümsüyordu ve İnciller'den örneklere başvurarak yanıtlar veriyordu. İsa, böylece Musa'nın karşı figürü, korkunç mantığının çürütülmesi ve ürkütücü katılıklarına itiraz olup çıkıyordu.

Esther, Hıristiyan devrimi bu iki tepe arasında tamamlanmış olduğu için özellikle Tabor'a karşı Sina Dağı'nı öne çıkarmaktan hoşlanıyordu. Musa, Sina Dağı'na çıktığında, Yehova ona tanrısal yüzünü göstermeye yanaşmıyor, *çünkü insanoğlu hem Tanrı'yı görüp hem de yaşamayı sürdüremez*, diyor. Taşa kazınmış imler olan Yasa Tabletleri'ni yeniden ona veriyor. İsa ise tersine, kendisini tanrısal göz kamaştırıcılığı içerisinde onların gözleri önünde sergilemek için Tabor Dağı'na en değerli havarilerini getiriyor. *Ve yüzü güneş gibi parıldıyordu*, diyor İncilci Matta.

Böylece İsa'nın yaşamının renkli resimleri mozaik Torah'ın soyut imlerine karşı çıkıyordu. Ve Altın Buzağı kendisi –Yasa Tabletleri'ne ağır hakaret– otlakların ve hayvan sevgisinin sütünün çocuğu değilse, neydi peki? Eleazar yağmura gark olmuş otlakları dolaşırken gerçekte inek ve buzağıdan çok, tanrısal kartallar ve tunç yılanlar görüyordu.

Aradan yıllar geçti. Benjamin gücün ve bilgeliğin içinde büyüyordu, ne var ki kızkardeşi Cora ikide bir –kısık sesle ve başı önüne eğik– insanın keyfini kaçıran birtakım sivriliklerde bulunuyordu. Önceleri buna dikkat etmemiş olan babası, kızının kimi zaman kendi kendine söylenirmişçesine geveledeği, alaycı düşüncelere kulak kabartmayı alışkanlık edindi. Örneğin rahip,

Pascal'ın şu ünlü "Kleopatra'nın burnu biraz daha kısa olsaydı, yeryüzünün tüm kaderi değişirdi" cümlesini anınca, kız, otoriter bir tavırla babasından, kavranabilir bir sesle yinelemesini rica ettiği birkaç sözcük mırıldanmıştı: "Yalnızca dünyanın değil, Kleopatra'nın da yüzü değişirdi!" Bir seferinde de, babası, katejizm* öğrencileri karşısında Son Yemek'i ve Eukharistia'yı** andıktan sonra onların kendisine soru sormasını istemişti. Yalnızca Cora el kaldırmıştı. "Havariler İsa'nın kanını içti ve etini yediler, peki İsa kendi kanını içti ve etini yedi mi?" Eleazar bu sorunun densizliği karşısında ne diyeceğini bilememişti.

* Hıristiyan din ve ahlâkının sistemli bir programa göre öğretimi. (ç.n.)

** Missa ayininde, İsa'nın bedeni ile kanının, katılanlara ekmek ve şarap olarak sunulduğu bölüm. Kudas. (ç.n.)

VIII

Sonra, Eleazar'ın her zaman kendi kendine "büyük azap" diye andığı felaket gelip çattı. Kaderin cilvesi bu ya, sırrını, tanımadığı bir çocuk dışında, kimseyle paylaşmadığı bir iş geldi başına.

Kara kışın en kara günlerinden biriydi. Okyanus kasırgası fundalıkta uğuldayıp duruyor ve gökyüzündeki bulut öbeklerini didik didik ediyordu. Erkenden karanlık bastırıvermişti. Eleazar, cemaatin önde gelenlerinden birinin evindeki bir toplantının ardından boa başlı asasına abanarak acele adımlarla evine dönmekteydi. Sınırları kerpiç duvarlarla belirtilmiş, satranç tahtasını andıran küçük tarlalarda yürümesi gereken kilometrelerce yolu vardı henüz. Köylülere ait, hani şu saplardan yapılmış, yıkık

dökük, çatısının arasındaki toprak keseklerde, otlar fışkıran kulübelerden birinin önünden geçti. Penceresi, bacası olmayan bu izbelerde, bataklık kömürü ateşinin dumanı, her zaman açık olan kapıdan çıkardı. Kimi zaman bu kapılarda yaşı ve cinsiyeti belirsiz varlıklar görünürdü. Onun geçişini seyrederlerdi merakla. İçeriye şöyle bir göz atmanızla sıradan bir yoksulla burun buruna gelmeniz bir olurdu. Gacır gucur sallanan bir masa ile üç sandalye, içinde patateslerin kaynayıp durduğu bir kazan ve adeta devanası gibi yere uzanmış, etrafı bir dizi yavruyla çevrili iniltili bir dişi domuz.

Çocukluğundan beri içinde yaşadığı Katolik nüfusun yoksulluğu, Esther ile evlendikten sonra ona daha bir yakın olmuştu. Bu kır proleteryasının, İngiliz zorbalara karşı için için besledikleri kini –tüm Anglikanlar gibi– hissediyordu. Hükümetten aldığı mütevazı maaş sayesinde kendini güven içinde hissetmesi, onu, "âşar" ödemek zorunda bırakılan yoksul halktan ayırıyordu. Katolik rahipler –hemen hepsi çok yoksul ailelerden gelmekteydi– yalnızca müminlerin yaptıkları bağışlarla yaşıyorlardı. Bir iktidarın karşısında maddi bağımlılık söz konusu olmadan yaşamanın değerini biliyorlar ve –kendilerine neye patlarsa patlasın– her türlü resmî yardıma karşı çıkıyorlardı.

Eleazar kimi zaman farklı mezhebe mensup bu din kardeşlerine karşı bir dayanışma ve şefkat eğilimi duyuyordu ve işte o zaman Katolikliğe döndüğünü hayal ediyordu. Böyle bir kararın Galway kontluğunda yol açacağı büyük skandalı düşünerek ister istemez gülümsüyordu. Çünkü karşı taraftan bu tarafa geçişler –çıkar ilişkilerine dayalı olduğu açıkça sırıtan amaçlarla Protestanlara katılan Katolikler– görülmüşse, bir Anglikan papazın perişanlık içinde yaşayan Katoliklere katıldığı görülmüş şey değildi.

Tam etrafı yalıyarın çakıllarıyla çevrili, nadasa bırakılmış ıssız bir tarlada ilerlemekteydi ki kendisini bir anda yeniyetmelik yıllarına götürecek olan bir olayı anımsadı.

Orada aptalca bir bekleyiş içinde donup kalmış gibi görünen

yüz kadar koyundan oluşan bir sürü vardı. Ayağı galoşlu ve koyun postu giyinmiş bir yeniyetme, elindeki araba kamçısını şaklatıp duran bir adamın önünde hiç kıpırdamadan, öylece duruyordu. Kamçı başının etrafına dolandığında belli belirsiz titriyordu. Eleazar yanlarına koştu.

"Durun Tanrı aşkına! Ne yapıyorsunuz?" diye bağırdı.

Çocuğun başını çevirip ona baktığını görür gibi oldu, ne var ki kamçı yeniden şakladı ve çocuk gözlerini yumdu. Eleazar bir kez daha hani şu eski bıçak yarasının depreştiğini ve yanağını kanatıncaya kadar ısırdığını hissetti. O anda yılan başlı bastonunun birden hareketlendiği, kendi kendine gökyüzüne doğru kalktığı ve olanca hızıyla kamçılı adamın kafasına indiği duygusuna kapıldı. Adam yavaşça döndü, bir süre şaşkınlıkla gözlerini ona dikti ve yüzü koyun yere kapaklandı. Eleazar bastonu bırakıp cesedin yanına diz çöktü. Geniş bir şekilde yarılmış olan kafatasından akışkan bir madde akıyordu. Eleazar kafasını kaldırıp yanı başında duran yeniyetmeye baktı.

"Bunu yapmamalıydınız," dedi çocuk, "o tımar sahibinin kâhyası."

Sanki cinayetin ciddiyeti kurbanın toplumsal yapısıyla orantılanmıştı.

"Onu yalıyarın başından atalım," diye ekledi. "Belki de kaza sanırlar."

Bu "belki" bundan böyle birbirini izleyecek olan riskler konusunda çok şeyler söylüyordu doğrusu.

Her biri cesedin bir ayağını koltuğunun altına kıstırıp adamı kayalıklara kadar sürüklediler. Sonra onu suları yükselmekte olan denizin uğultusundan geçilmeyen boşluğa sallayıverdiler.

Eleazar yeniden yoluna koyulmuştu ki arkasından koşa koşa gelen ayak sesleri duyuldu. Durdu ve arkasını döndü. Gelen çobandı. Eleazar'ın ayrılırken orada unuttuğu boa başlı bastonunu getirmişti. Kuşkusuz, henüz üzerinden kanlar akmakta olan bu baston onun kontluk jandarmaları tarafından kimliğinin saptanmasına yol açardı.

Bunun üzerine bir kâbus yaşamaya başladı Eleazar. Her an, gece gündüz tutuklanmayı bekliyordu. Hem kaygılandığı bir şey daha vardı: Diyelim ki onun yaptığını anlamadılar, ya bu işi delikanlıya yükler ve ceremesini o zavallıya çektirmeye kalkışırlarsa, o zaman ne olacaktı? Kendini ele verme kararı, içinde günden güne büyüyüp olgunlaşıyordu. Kendine durmadan yeni süreler tanıyordu. Bu işi en son, çiftçilerin toprak sahipleriyle sözleşmelerini yeniledikleri Galway fuarının toplandığı Saint-Michel günü yapacaktı.

O geceyi artık hapishanede geçireceğine inanmış bir halde oraya gitti, ne var ki karısı ve çocuklarıyla vedalaşacak cesareti bulamamıştı. Hareketli grupların ve içinde hayvanların bulunduğu, etrafı çitlerle çevrili bölmelerin arasında yürürken küçük bir çocuğun solgun yüzüyle kendisini dostça gülümseyerek selamladıktan sonra kalabalığın arasında kayboluverdiğini gördü. En akıl almaz olanı da, Eleazar, bu çocuğun kim olduğunu o anda çıkaramadı. Bir süre sonra apar topar geri dönüp onu aramaya koyulurdu. Uğruna cinayet işlediği hani şu fundalıktaki çoban çocuğun ta kendisiydi! Zaten yanağında kırmızımsı bir yara izi vardı, tıpatıp Eleazar'ınkine benzeyen bir iz. Çılgınca tepkisini anlamadan önce birkaç adım daha attı. Çocuk özgürdü ve görünüşe bakılırsa onun açısından her şey yolunda gidiyordu. Bu olayda önemli olanın bu olduğunu unutmamak gerekiyordu. Fakat bir arada görünmemeleri gerekiyordu.

Evine sarhoşluğa yakın bir rahatlamışlık içinde döndü. Ve işte bu mest edici hafiflik duygusu içinde, her yıl Yeni Dünya'ya gitmek üzere gemiye binen sefalet içindeki kalabalık hemşehrilerilerinin yaptığını yapıp gitmeye, göç etmeye karar verdi.

IX

Ağustos ayında sökülen patatesler üzerinde ilk kahverengi lekelerin belirmesi şu 1845 yılının ekim ayı ortalarında oldu. Daha 1843 yılında Amerika'nın Doğu kıyısında, kendini göstermiş olan *phytophthora infestans* mantarının Atlantik Okyanusu'nu aşıp Fransa, İsviçre, Almanya ve İskandinavya'nın güney kesimlerine ulaşması demek ki tam iki yıl almıştı. Fakat yol açtığı felaket hiçbir yerde İrlanda'daki kadar yıkıcı olmadı. Yapraklar, saplar, sonra bitkinin yumruları mantar belasına bulanıp peş peşe mahvoldu.

O 1845 yazında yağmurun ardı arkası kesilmemişti. Bu durum önceleri botanikçilere bu çürümenin yeterli bir açıklamasıymış gibi göründü. Gerçekte, insanlar, günlük patates tüketiminin

kişi başına altı kiloya yakın olduğu bir toplumda kısa bir süre sonra ölümcül bir açlığa neden olacak olan bu bela karşısında savunmasızdı. Ahlâk otoriteleri felakete dinsel bir açıklama getirdiler: Tanrı, halkın günâhlarının bedeli olarak başlarına bu felâketi göndermişti. Bu belâya neden olan şeyin, başlı başına bir şenlik, bir toplanma vesilesi olan fuarla birlikte gelen işret, kavgalar ve ırza geçmeler olduğunu ileri sürüyorlardı.

Eleazar, ahirete ilişkin, bütün bu düşüncelere pek de uzak sayılmazdı, ama daha da öteye giderek, lanetlenmiş bu ülkenin tümüyle reddine vardırıyordu işi. Dini inancı konusundaki Musa ve İsa, Protestanlar tarafından kutsal sayılmış olan Eski Ahit ile Katoliklerin tüm kılavuzlukları bekledikleri İnciller arasında paylaşılmış– kuşkuları, Esther ile evlenmelerinin ona getirdiği aşağılamalar, ama özellikle de küçük çiftçilerin içerisinde bulundukları içler acısı sefaletin dayanılmaz manzarası ve bir Protestan toprak sahibinin kâhyasını öldürerek işlediği suçun ağırlığı... Üst üste yığılmış olan tüm bu felaketler son patates vebasını ve binlerce Irlandalının Amerika'ya göçünü Eleazar'ın gözünde haklı çıkarıyordu... Hem toprak bir kez insan oğlunu lanetleyip onu kustu mu, yapılacak tek şey kalıyordu: Yükte hafif pahada ağır nesi var nesi yok toplayıp karısı ve çocuklarıyla yollara düşmek... Kocası, sürgünde eriyip yok olmak üzere akın akın ülkeyi terk eden insanların göçüne katılmak isterken, Esther bu göçün omurgasını oluşturan Katolik cemaatinden kopuk yaşamaktaydı. Çocuklarsa, fantastik ve macera dolu olduğunu düşündükleri bu yolculuğa çıkma düşüncesine bayılıyorlardı.

Bütünü içinde düşünüldüğünde, gitmek kalmaktan daha kolaydı. Gönlünün çektiği en yeni ve en işlek yolcu limanlarının yolunu tutmak yeterliydi. Toprak sahiplerinin karnını doyuracak parası olmayan çiftçileri kovma olayları günden güne artıyordu. Araziler tümüyle terk edilmişti. Yaşlı bir çiftin yalnızlık içerisinde ölümü beklemeye koyuldukları izbe evlere ve yıkık dökük çiftliklere güvenilmiyordu artık. Amerika'daki, nüfusu şimdiden hayli kabarmış olan İrlanda kolonisi –Yeni İngiltere'de ve özel-

likle Boston'da– hemşehrilerini almak üzere yiyecek ve mühimmat yüklü savaş gemileri kiraladığı sürece Yeni Dünya'nın çekiciliği sürüyordu. Bu gemiler, güvertelerinde binlerce göçmenle yeniden Amerika kıtasına hareket ediyordu.

Birçok İrlandalı İngiltere'ye geçiyor ve daha sonra Liverpool'dan hareket ederek Avrupa'yı terk ediyordu. Bir kısmı da doğrudan güney sahiline inip gemiye Cork limanında biniyordu. Eleazar'ın seçtiği yol da işte bu oldu. Onun hareketi Esther'in, yol için gerekli parayı –kişi başına yedi lira, artı tam kırk gün sürecek olan yolculuk süresince yiyip içecek şeyler– veren anne ve babasının şaşırtıcı cömertlikleri sonucu son derece kolay olmuştu. Eleazar bu eli açıklıktan dolayı kendini kutladığı sırada, Cora'nın adeta kendi kendine söylenirmiş gibi şöyle geveledeği duyuldu: "Bizden kurtulduklarına öyle memnunlardı ki çok daha büyük paraları bile gözden çıkarabilirlerdi."

Bununla birlikte küçük kız bu uçsuz bucaksız ve gizemli yolculuğu adeta bir düşte yaşıyormuş gibiydi. Aile neyin götürülüp neyin bırakılacağı konusunda seçime giriştiğinde, ilk kalemde yanlarına alınacak eşyaların başında harpın yer alması için ilk müdahale eden o olmuştu. Esther minnettar bir gülümsemeyle teşekkür etti ve Eleazar, bu kırılgan ve hiçbir işe yaramayan, havaleli müzik aletinin kalabalık edeceğini bilmesine rağmen en ufak bir itirazda bulunmaya cesaret edemedi. Gerçekte bu harpı götürmekle, bir bakıma sevgili İrlanda'larının ruhunu da kendileriyle birlikte götürmüş olmuyorlar mıydı?

Bununla birlikte hazırlıklara karşı ilgisiz kalmıştı ve kendisini resme vermişti; resim kâğıtlarının üzerine abanmış yelkenleri de olan bir buharlı geminin ayrıntılarını çizip duruyordu. Yaptığı tek açıklama da şuydu: "Gemimiz bu, benim güzel gemim bu." Ve direkleri, yelkenleri, serenleri şaşırtıcı bir gerçeklikle kusursuz olarak çiziyordu. Oysa şu kısacık yaşamında topu topu üç buharlı-yelkenli gemi görmüştü.

X

Eleazar, Cork'a karısı, çocukları ve bagajlarıyla geldi, Atlantik'i aşmak istediğini biliyordu. Ancak Quebec'e mi, New York'a mı, Boston'a mı gideceğini bilemiyordu. Hatta Avustralya'da Sidney bile olabilirdi. Gerçekte bu kadar uzağı göremiyordu. Her şey doğrudan fırsatlara ve karşısına çıkacak olan gemiye bağlıydı. Bir tifüs ve kolera salgınının yola çıkanları kırdığı haberi bomba gibi patlayıverdiğinde olaylar birdenbire dramatik bir görünüm kazandı. Anlatılanlara göre, gün geçmiyordu ki yolda geminin güvertesinden bir ceset denize fırlatılıyor olmasın. Kanada'ya gelince, tüm yolcular dehşet verici koşulların hüküm sürdüğü Büyük Ada kampı karantinasına kırkar kişilik gruplar halinde yerleştiler. Ne olursa olsun elinden Kutsal Kitap'ı eksik

etmeyen Eleazar, ilk kez olarak İbranilerin Mısır'dan ayrılmalarından önce yaşanmış olan felaketleri düşündü. Bu lanetli ülkenin üstüne patates vebasından sonra tifüs ve kolera çöküyordu. Bir an önce orayı terk etmek gerektiğinin işareti değil miydi bu? Ama hangi yöne gitmek gerekiyordu? Bu yeni sürgünün Sina'sı ve Kenan Ülkesi neredeydi? Gökyüzünde herhangi bir alamet bulunmadığına göre yapacak tek şey kalıyordu: Kendini yeniden tesadüfe bırakmak. Ne var ki ilahiyatçı Angelus Khoilesus'un yazdığı gibi tesadüf, tebdili kıyafet yolculuk ettiği zamanki Tanrı'dır.

Ne kadar inanılmaz görünürse görünsün, Tanrı nın inayeti Cora'nın sesiyle oldu. O'Braid ailesi iki saattir, limanın curcuna içindeki iskelelerinde gezinip duruyordu. Koşumlu atlar, arabalar... Dört nala giden hayvan sürüleri... Vinçlerin kaldırdığı yükler... İskeleye yerleşmeden önce geminin havada kararsız bir şekilde süzülüp duran merdivenleri... Tüm bunlar, şaşkına dönmüş göçmen kalabalığını yarıyor ve insanlar çil yavrusu gibi dört bir yana kaçışmak zorunda kalıyordu.

Cora, birden durdu ve parmağıyla iskeleye bağlı bir gemiyi göstererek şöyle dedi: "Hah, işte benim güzel gemim bu!" Doğruydu. Hiçbir şey üzerinde birkaç gün çalıştığı resme, devasa silueti gökyüzünü maskeleyen bu buharlı gemiden daha fazla benzeyemezdi. Üç direği, iki köprüsü, sütun gibi yükselen bir bacası vardı ve üstüne üstlük adı da çok anlamlıydı: *The Hope*, Umut.

Eleazar tek başına köprüye yöneldi ve ailesinin yanına ancak yarım saat sonra döndü. İş bağlanmıştı ve dört O'Braid'ın yazgısı kesin bir şekilde belirlenivermişti. Gemi üç gün sonra Virginia eyaletindeki Portsmouth'a doğru yola koyulacaktı. Bu demektir ki öteki göçmen gemilerinin birçoğuna oranla Yeni Kıta'nın daha güneyine gidecekti. Hemen ertesi sabah ne var ne yok doldurdukları beş sandığın gemiye yüklenme işine başlanacaktı. Bir gün sonra da güvertede gecelemek zorundaydılar, çünkü gemi şafak vakti demir alacaktı. Gemide verilecekler –ki bu

pek öyle bol olmayacağı gibi öyle ahım şahım şeyler de olmayacaktı– takviye olarak kullanmak üzere kendilerine mümkün olduğu kadar bol yiyecek ve battaniye getirmeleri öğütlendi. Çünkü bu mevsimde geceleri soğuk olurdu. Altı hafta sürecek olan yolculuklarının ne koşullarda geçeceği konusunda bundan fazla bir şey bilmiyorlardı. "Belki böylesi daha iyi", demişti Cora gizemli bir şekilde.

İrlanda'da geçirecekleri şu son birkaç saat öylesine çalkantı ve gürültüyle dolmuştu ki sıkıntıları ve üzüntüleri onları adeta uyuşturmuştu. Benjamin her şeyden bir eğlence payı çıkarıyordu ve hayatının en güzel saatlerini yaşıyora benziyordu. Coralie uyanık bir dikkatle gözlemler yapıyor ve zaman zaman adeta insanı şok eden kısa açıklamalarda bulunuyordu. Eleazar, aklından ikide bir inançlarına zarar veren, hatta kimi zaman onları adamakıllı sarsan sorular geçiriyordu. Musa'nın yüce kişiliği aklından bir türlü çıkmıyordu. Bu bekleyiş saatlerinde öteki göçmen kalabalıkları arasında ilk kez olarak loş ve aydınlık bir sözcüğün telaffuz edildiğini duydu: *Kaliforniya*. Bu sözcüğü bir daha da unutmadı. Henüz genç olmasına rağmen, vatanını bir daha göremeyeceğini bilen ve kendilerine düşenin artık bundan yeni bir vatan yaratmak olduğunu tüm berraklığıyla kabullenmek zorunda olan bu göçmen kuşağına aitti. Bu kesinlik son derece acıydı, ne var ki işlediği cinayetten sonra yüreğini daraltıp durmakta olan keskin boğuntuyu bir hamlede iyileştiriyordu.

Hem sonra Esther elinden gelen özeni ve yardımı esirgemiyordu. Sakatlığına rağmen bu son saatleri, gemide geçirecekleri günler için gerekli olan öteberiyi satın almak ve sandıkların yüklenmesine göz kulak olmakla geçirdi ve bu konuda son derece de başarılı oldu. Bir tür gürültülü ve pitoresk bir kervansarayın her ırk, töre ve koşuldan insanın iç içe yaşadığı iki odasında kalıyorlardı. Çocuklarının hırsız, uğursuz insanlarla ya da saçma sapan konuşan gözü dönmüşlerle bir arada olduğunu düşünmek Eleazar'ı tedirgin ediyordu. "İyi de, gerçekte sen de kaçak bir katil değil misin?" diyordu kendi kendine ve yüzündeki hani şu

eski yara izinin kızardığını hissediyordu.

Benjamin, bu curcunanın yeniliği karşısında şaşırıp kalmış, bu yolculuğun içerdiği kötülüğü pek algılayamıyor gibiydi. Fakat Cora'nın küçük cingöz kafasının içinde neler olup bittiği nereden bilinebilirdi ki? Bir gün dördünün aynı anda hanın balkonundan sokaktan gelip geçenlerin oluşturduğu hummalı kalabalığı seyrettiği bir anda şöyle demişti: "Kıyamete doğru hızla ilerleyenler, mutlular ve cehennemlik kimselerdir." Esther bu sözün Galway'de, Saint-Nicholas kilisesindeki bir tablonun, kelimesi kelimesine, başlığı olduğunu hemen anımsadı.

Sandıklarının *Hope*un bucurgatı tarafından gemiye yüklenişine katılmışlardı. Ne var ki Esther son derece kırılgan nitelikteki harpından ayrılmak istememişti ve yolculuk boyunca onu gözünün önünden eksik etmeyeceğini ileri sürüyordu.

Sonunda gemiye binme zamanı gelip çattı ve dördü tanımlanması mümkün olmayan bir curcunanın ortasında geminin üst güvertesinde buluştular. İkinci kaptan avaz avaz bağırarak bu insan sürüsüne istediği gibi manevra yaptırmak için çırpınıp duruyordu. Ani bir insan akını aileyi ikiye böldü. Yeniden bir araya gelmek için uzun süre birbirlerine seslenmek, birbirlerini aramak zorunda kaldılar. Cora'nın ortadan kaybolduğunu işte tam o anda fark ettiler. Eleazar, onu annesinin yanında sanarak hiç kuşkulanmamıştı. Esther ise onun babası ve erkek kardeşiyle bir arada olduğunu düşünüyordu. Bir panik anı oldu. Eleazar yöntemli bir şekilde onun ortadan kayboluşuyla ilgili olası tanıkları sorgulamaya koyuldu. Sakın göz kulak oldukları ve herkes yerine yerleşinceye kadar yasakladıkları halde aşağıya iki güverte arasına inmiş olmasındı? Sonunda bir kız çocuğunun güverteden koşarak indiğini ve rıhtımdaki kalabalığın arasında gözden kaybolduğunu kesinlikle görmüş olan bir yolcu buldular. Eleazar, gemiyi kaçırmak ve sandıkları kaybetmek pahasına da olsa derhal onu aramaya karar verdi.

İşte tam bu sırada rıhtımda kapı köprüsüne doğru koşmakta olan küçük kız görüldü. Telaş içinde gemiye bindi. Elinde bir

şey sallıyordu, bu da onun geçtiğini gören insanların ilgisini çekmekten geri kalmıyordu. Söz konusu olan şey rahibin boa başlı bastonuydu. Eleazar gerçekten de sandıkların arabaya yükletilmesine nezaret ettikten sonra bastonunu handa unutmuş olduğunun farkına vardı. Bu küçük kaçamak için Cora'yı azarlamaya gönlü razı gelmedi. Yüreğinde kara ve ağır bir yılan gibi çöreklenen bir anı beliriyordu çünkü. Daha önce de çocuğun biri, unuttuğu bu lanet nesneyi koşa koşa arkasından yetiştirmişti. O zamanlar, çok kısa bir süre önce, bir adamı öldürmüştü.

Gemi kurallarına göre kadınlarla erkeklerin ayrı yerlerde yatmaları gerekiyordu: Erkekler ön ara güvertede, kadınlar ise arka ara güvertede. Bu da Eleazar ve ailesi için acı bir sürprizdi, çünkü ilk kez birbirlerinden ayrılmak zorunda kaldılar. Benjamin babasının yanında kaldı, Cora ise annesinin elini tuttu. Ertesi sabah sıcak çorba dağıtımı sırasında yeniden bir araya gelecek ve kırk gün kırk gece bu böyle sürüp gidecekti.

Kırk rakamı Eleazar'ın dikkatini çekti. İlk kez kişisel yazgısının, Kutsal Kitap'ın sık sık ona anlaşılmaz kıldığı perdeyi aralamasına yardım edebileceğini kavradı. Gerçekten de kitapta, Tesniye'nin IX. bölümünü açınca Musa'nın şu sözlerini okudu: *Ben dağın tepesine taş levhaları almak için indim. Kırk gün ve kırk gece ekmek yiyip su içmeden orada öylece kaldım.* Aynı sayıda gün ve bir o kadar gece sürecek olan bu yolculuk bir işaret değil miydi ve Eleazar böylece peygamberin koruyucu dehasının altına yerleşmiş olduğunu sanabilir miydi?

Bununla birlikte kutsal bir dağa tırmanması gerekmiyordu, tersine iğrenç bir pisliğin içine gömülmesi söz konusuydu. Erkeklere ayrılmış olan ara güverte felaket kalabalıktı. Yüz kadar ayrıcalıklı insan, denizdeki dalgalanmalara, sarsılmalara bağlı olarak sallanıp duran hamaklarda yatıyordu. Ne var ki öteki büyük kitleye ayrılan mekân, yerde uzanan daracık bir alanla sınırlıydı sadece. En büyük güçlük, et et üstüne bu kalabalıkta yürümekti. Karanlıkta, battaniyelerinin altına büzülüp uyumakta olan insanları çiğnemeden bir yere gitmek fermana mahsustu ade-

ta. İki adım atmaya gör, bir bakıyordun bir elin üzerinde yürümüş, ötekinin başına çarpmışsın, ayağında gidip tam bir garibanın göbeğinin üstüne yerleşivermiş... Sonra da bir vaveyladır kopuyordu... Bağırıp çağırmaların. küfürlerin bini bir para... Ve helalara, güverteye çıkan merdivenlere gidip gelenlerin ardı arkası kesilmiyordu. Kimi zaman kavgaya dönüşen ağız dalaşları oluyordu. Bir kavga durumunda, yolculara nezaret etmekle görevlendirilmiş tayfalar, iki tarafa da hakkaniyetle dağıttıkları cop darbeleriyle derhal bastırıveriyorlardı. Eleazar, oğlu Benjamin'i bu sefaletten uzak tutmak için elinden geleni yapıyordu ve sapı boa başlı bastonunu bir an olsun elinden bırakmıyordu.

Zaman el verdiğince, günde birkaç saatlerini birlikte güvertede geçiriyorlardı. Bu kış sonunda gökyüzü sürekli olarak bulutlu ve yapış yapıştı, gel gelelim hava onlara oldukça hoşgörülü davranıyordu. Ne soğuk vardı ne de kasırga...

Ne var ki dördüncü günden itibaren, sabahın ilk ışıklarıyla birlikte, neredeyse her gün yeniden meydana gelecek bir seremoni gerçekleşti. Tayfalar yük örtüsüne sarınmış gövdeleri sedyelere yerleştiriyorlardı: Geceleyin ölmüş olan kimselerdi bunlar. Bir din adamı alelacele birkaç dua okuyor ve cesetler iskele kapısına yerleştirilmiş bir kaydırağın üzerinden yeşil dalgalara bırakılıyordu.

Tüm bu ölülerin nereden geldiklerini keşfeden Cora oldu. Kıçtaki ara güvertede, gövdenin tüm yüzeyini kaplayan, çok daha büyük ikinci güverteye çıkan bir merdiven vardı. Eğer ilk ara güverteler arafa benzetilecek olursa, bu ikinci kat cehennemden farksızdı. Kimileri koleraya, kimileri tifüs ya da benzer bir hastalığa yakalanmış yüz kadar hasta, orada, leş gibi şiltelerin üzerine yatırılmıştı. Böylesine tez elden ölmeye aday kimseleri –her türlü kuralı hiçe sayarak– neden gemiye kabul etmişlerdi ki? Ederlerdi elbette, çünkü kendilerinden yol parası almışlardı ve yolda onlardan kurtulacaklarını umuyorlardı. Hafife alınacak bir kazanç değildi doğrusu. Esther, Cora'nın elinden geldiğince hastalara yardımcı olmak amacıyla kendisiyle birlikte bu can çe-

kişme yerine inmesine engel olamadı.

Ortak bir anlaşma uyarınca, Eleazar ve Benjamin'e neler yaptıklarını anlatırken bu şekilde geçirdikleri ürpertici saatleri yumuşatmaya özen gösteriyorlardı. Doğrusu, görünüşe bakılırsa, bu tüyler ürpertici yolculuğun yıkımlarından en fazla rahip etkilenmişe benziyordu. Bir cehenneme dalmış gibi oluyordu. Ve ailesini kendisiyle birlikte bu sefalete sürüklediğinden dolayı kendi kendine kızıyordu. O kuşkusuz işlediği cinayetin kefaretini ödüyordu. Ama onlar ellerini kana bulamamıştı ve acı çekmeleri doğru değildi, düpedüz haksızlıktı bu.

Ne var ki, az sonra, mitoloji ve dini bilgilerle beslenmiş olan aklı ona geminin alt güvertesinde ölümü bekleyenler için bir oda bulunduğunu gösterdi. Gerçekte Plutarkhos'un, *Hayatlar* adlı yapıtında Pompei' ye meydan okuduğu ve Hansa kentlerinin şiar olarak benimsedikleri bir kelimeyi anımsadı: *Yaşamak gerekli değil. Gemi yolculuğu yapmak gerekli.* Bundan şu can sıkıcı sonuç çıkıyordu: Bir deniz kurdu bütün haklara sahip bir canlı değildir, denize açıldığında hayatla ölüm arasındaki arafta dalgalanıp durur. Açık denizin öte dünyayla bir yakınlığı yok mudur? Şu halde, bilet aldıklarına, gemiye bindiklerine göre, bu ölmek üzere olanların, bunu, daha iyi hazırlanmış, biraz daha öne alınmış, yani karada yaşayacağı ölüme oranla biraz daha kolaylaştırılmış bir ölümü garantilemek için yaptıkları açıkça ortadaydı.

Onu, pek inanılır gibi görünmeyen koşullara yönelten de bir söz oldu. O sabah denize atılan üç cesedin ardından dua okumak üzere kendisini görevlendirmelerini önermişti. İlk ceset sorunsuz halledilmişti. Fakat ikinci cesedin duası sırasında tam: *Tanrım, ona sonsuz bir istirahat verin ve sonsuz ışık ruhu için parlasın*, diyordu ki, ikinci cesedin sarılı olduğu yelken bezinin kıpırdadığını görmüştü. Tam alarm verip yardım çağırmaya yelteniyordu ki, yelken bezinin kat yeri aralanıp içinden kadidi çıkmış ama henüz çok genç bir yüz görünmüş ve dudaklarının üstüne derhal bir parmak konmuştu. Tınısız bir ses şöyle dedi:

"Yalvarırım, yapma, Tanrı aşkına, bırak öleyim!" Eleazar gerçekten de sustu, ama bu pek kendi isteğiyle değil de, daha çok şaşkınlıktan oldu. Yelken bezine sarılı gövde gri dalgaların arasında gözden kayboluverdi ve Eleazar bir intihara suç ortaklığı etmiş olmanın acısını duydu.

Korkuları içinde günler ve geceler öylesine birbirinin benzeriydi ki birbirlerini tekrarlıyormuş gibi görünüyordu. Öyle ki yolcular yola çıkışlarından bu yana aradan ne kadar zaman geçtiğini bilemez hale gelmişti. Daha kaç günlük yolculukları kaldığını da bilmiyorlardı. İşte Okyanus denilen şey buydu, zamanın var olmadığı bir uzam.

Eleazar çıktığı bu yolculuğun ona erdem konusunda örnek olacağını ve imanını aydınlatacağını biliyordu artık. Eğitici yolculuk dediğimiz şey, her aşamasında beklenmedik bir durumla karşılaşılan yolculuk değil midir? Böylece her sabah gözleri önünde Okyanus'un sularına fırlatılan ölüler, kafasındaki bulanıklığa bir açıklık kazandırdılar.

Her ne kadar öyle sanılırsa da, ölülerin ruhları öte dünyanın ovalarında sonsuza kadar yaşamazlar. Hayır. Sayıları, kuşkusuz, çok kabarıktır, ama yine de sınırlıdır ve aralıksız bir biçimde oraya üşüşen cenaze alayları elbette ki hiçlikte kaybolan ölü ruhların bir kısmının zaman zaman ortadan kaldırılmasını gerektirecektir. Çünkü ölüler, öte dünyada var olmaya, ancak hayatta kalanlar kendilerini ne kadar uzun süre düşünürlerse o kadar devam edebilirler. Ölüler sadece geride kalanların kendileriyle ilgili anılarıyla beslenir ve hayatta kalan son kişi de artık onları anmaz olduğunda ebediyen yok olurlar. Ruhların öte dünyada nasıl bir yere yerleşeceklerini belirleyecek olan, hayatta kalanların düşünceleridir. Evet, sadece ve sadece bu düşüncelerin yansımasıdır. Falan büyük adamın birden bire gözleri parıldamaya, sesi bakırdan yapılmış bir borazan ya da tunçtan yapılmış bir çan gibi çın çın ötmeye başlar. Bunun nedeni, yeryüzünde, coşkulu bir kalabalığın onun anısını kutluyor olmasıdır. Ya da çok daha mütevazı bir yaşlı kadını ele alalım, karaltıdan farksız bir

yaşlı kadının ansızın ürkek bir renk yansımasıyla renklenip canlanıverdiğini görürsünüz: Bunun nedeni, o anda bir çocuk, mezarının üzerine bir çiçek atmıştır.

Sabahın sisi ölgün bir güneşe doğru yavaş yavaş yükselmek üzereydi ki ufukta yeşil bir çizgi görünüverdi. Gemide birden ağızdan ağza yayılan bir çığlık yükseliverdi: Virginia! Herkes güvertelere koşuştu. Portsmouth'un ilk evleri seçilmeye başladığında şapkalar gülünç bir biçimde sallanmaya başladı.

XI

İskelenin bitimine gelip de ilk kez olarak Yeni Dünya'nın toprağına ayak basınca, Eleazar köklü bir eylem gerçekleştirmenin bilincine vardı. İçinden bir an diz çöküp toprağı öpmek geçtiyse de gören zırvaladığını düşünür diye bunu yapmaktan vazgeçti. Kırk gün süren bir deniz yolculuğunun ardından kara, yolcularda alışılmamış sağlam bir zemin üzerine inmişler gibi bir duygu yarattı. Berrak ve soğuk gökyüzünde dayanılmaz bir ilkbahar güneşi nesnelere billursu bir netlik veriyordu artık. İrlandalılar kulak kabartıyorlardı. Etraflarını kuşatan katışıksız ve metalsi sessizlik onları şaşırtıyordu. Su kaynaklarının şarıltısı, yağmurun fısıltısı, sarnıçların pıtırtısı, çeşmelerin ardı arkası kesilmeyen monoloğu, İrlanda'nın ruhu olan tüm bu yumuşak ve ıslak

uğultu geçmişte kalmıştı artık. Ve birden, vatanlarında çektikleri tüm sıkıntıları unutup yeşil adanın ve sislerinin hasretini duymaya başlıyorlardı. Esther, yalancıçınar ağacından yapılmış harpını sevecen bir hüzünle bağrına bastırıyordu *The Spring's Voice*.

Eleazar'ın gözünde, Yeni Dünya gençliğin basit ve tartışma götürmez gerçekliklerine sahipti ve büyük açımlamalar vaat ediyordu. İki çocuk yeni vatanlarının keşfinde çok farklı davranıyorlardı. Benjamin, altı haftalık bir içeri kapanarak dünyayla bağını koparma döneminin ardından özgür kalmanın sarhoşluğu içinde, çılgın bir köpek gibi oradan oraya koşturup duruyordu. Cora ise tersine, gördüğü şaşırtıcı şeyler karşısında derin derin düşüncelere dalıyordu. Tabii, kalabalığın arasında siyah kadın ve erkekleri görünce de alabildiğine etkilenmişti. Hayatında hiç zenci görmemişti ve adeta büyülenmişçesine, bu derileri, bu yüzleri, bu gülünç kılıkları gözlemliyordu. Ağzı bir karış açık, taraz taraz saçların, küçücük kulakların, tam bir renk cümbüşü içindeki takıların ve giysilerin, abanoz heykellerden farksız bedenlerinde yarattığı çelişkiyi seyrediyordu. Esther, kızının bu insanları gözlemleyiş tarzındaki ketum ilgi karşısında şok oldu ve kızgınlığını belirten bir havayla dik dik ona baktı. Cora başını kaldırıp: "Yeni Dünya'da neden Beyazlar da var ki?" demekle yetindi.

Bu soru karşısında Eleazar söyleyecek bir şey bulamamıştı. Bununla birlikte Siyahların İncil'den çok Eski Ahit'e bağlı oluşları dikkatini çekmişti. Kutsal Kitap'ın, tenleri daha fark edilir biçimde koyu renkli, aralarındaki çelişki daha sert bir biçimde görülen, çok daha basit bir şekilde insani ya da tanrısal –maymun iştahlı ve öfkeli hükümdarı Yehova'sıyla– halkı, rıhtımda kendi aralarında konuşan ve el kol hareketleriyle bir şeyler anlattıkları görülen zenci gruplarıyla açık bir yakınlık gösteriyordu. Ve özellikle de gülüşleri –neşeli, gevrek, sıcak– dikkatini çekmişti, çünkü Kutsal Kitap'ta insanlar sık sık güler, İncil'deyse yalnızca gülümsemeler söz konusudur.

Oysa onlara inecekleri limanda ağırbaşlı ve düzenli olmaları sıkı sıkıya tembih edilmiş ve aksi halde başlarına gelecekler hatırlatılarak gözleri korkutulmuştu. Eski Dünya'dan gelen kimselerin sağlıksız barakalarda sıkıntı içinde bekleşip durdukları kırka yakın kamptan bir kısmı hakkında kötü şeyler söyleniyordu. İkinci sintineden hayatta kalmayı başaranların sedyelere yerleştirilmiş olmasına rağmen Portsmouth'ta hiçbir şey olmadı. Liman yetkilileri, tersine, ülkenin iç kesimlerine geçişlerini kolaylaştırarak başlarındaki bu göçmen badiresini bir an önce atlatmaya bakıyor gibiydi. O'Braid ailesinin bagajları sorup etmeden altı atın çektiği devasa at arabalarına yüklenmiş, Ohio Gölü kenarındaki bir çadır kente doğru yola koyulmuştu bile.

İlk etaplarının adı Cincinnati idi. Kent, yabancılara bir domuz üretim ve kesim merkezinin Cehennem gibi muhteşem ve tüyler ürpertici manzarasını sunuyordu. Kampa dönerken ziyaretçiler, boğazlanmakta olan hayvanların uzlaşmışçasına hep bir ağızdan böğürmelerini kulaklarından, keskin fışkı kokusunu uzunca bir süre giysilerinden atamıyorlardı.

Bir hafta sonra toplu göç yeniden başlamıştı. Şimdi de Saint Louis yönüne. Burası, uzak batı sınırından çok da uzak olmayan, Missouri ve Mississippi'nin birbirlerine kavuştukları yerde birkaç ay içinde kurulmuş yepyeni kocaman bir köydü. Saint Louis tütünün işlendiği, satışının yapıldığı başlıca yer ve Missouri yerlileriyle mal takasının yapıldığı bir merkezdi. Malların ve yüklerin ortak yolculuğu pek fazla sürmüyordu ve daha o anda göçmenlerin kesin bir seçim yapmaları gerekiyordu: Oraya, iki nehrin kıyısına yerleşmek ya da her şeyi oluruna bırakarak bilinmeze doğru yol almak. Bitmez tükenmez çayırlıkları ve dağları aşmak. Yorgunluktan ve sıkıntıdan bitkin düşen Esther kalmaya can atıyordu. Aklı fikri yolculuk etmekte olan Benjamin ise gidelim diye tutturuyordu. Cora bakıyor, söylenenleri dinliyordu; ama ağzını açıp da bu konuda tek kelime etmiyordu. Küçük kızın ne düşündüğünü keşfedebilene aşkolsun!

XII

Karar gerçekte yalnızca Eleazar'a aitti. Yola çıktığından beri duyduğu ve üstünde durmadığı tek bir kelimeyi içeriyordu bu karar. Göçmen topluluğu arasında dolaşıp duran gizemli bir güzelliğe sahip bir kelimeyi: *Kaliforniya*. Burası gerçekte hayal ülkesinin adıydı. Konusu hayalî bir ada olan *Kaliforniya*'da geçen ütopik bir romandan yola çıkarak İspanyollar tarafından öyle adlandırılmıştı.

Eleazar öyle kendisini basit bir mucizenin çekiciliğine kaptırıverecek insan değildi. Ne var ki, şu Kaliforniya ile ilgili olarak anlattıkları harikalar karşısında sarsılmıyor da değildi hani. Her zamanki yöntemine başvurdu: Aradığı ışığı bulmak için Kutsal Kitap'ını gelişigüzel açtı. Oysa rastlantı –ya da daha çok Tanrı–

Büyük Göç ile ilgili şu satırları çıkarıverdi karşısına:

Halkımı Mısırlıların elinden kurtarmak ve onu ırmaklarından süt ile bal akan uçsuz bucaksız bereketli bir toprak olan Kenan Ülkesi'ne götürmek için indim yeryüzüne.

Hemen o anda, Kenan ve *Kaliforniya* sözcükleri arasındaki benzerlik karşısında şaşırıp kaldı. Herkesin dilinden düşürmediği harikalar ülkesi şu *Kaliforniya*, sakın ırmaklarından bal ve süt akan uçsuz bucaksız, bereketli bir toprak olmasındı?

Benjamin, babasının, orada kalmayıp yola devam edecekleri konusundaki kararını açıkladığında sevinçten çığlık attı. Esther boynunu büküp başını önüne eğdi. Cora başını kaldırıp baktı, gözleri ve kulakları alarma geçmişti adeta.

Oysa yolculuğun verileri son derece basitti. Mississipi kıyılarından Missouri kıyılarına, Sacramento'ya kadar, iki bin beş yüz kilometre hesap etmek gerekiyordu. İlkin çöller, ardından ormanlar... Sonunda yüce dağlar... Günde yirmi kilometre üzerinden hesaplandığında, bu yolculuk dört aydan fazla tutuyordu. Ama kesinlikle uyulması gereken bir nokta vardı: Sierra Nevada'nın (İspanyolca'da "Karlı Dağ") ekim ayından önce aşılması gerekiyordu. Daha sonraya kalındığında dağ adeta aşılması mümkün olmayan buzuldan bir engele ve çatlaklara dönüşüyordu. Şu anda nisan ayı başlayalı birkaç gün olduğuna göre kaybedecek tek günleri bile yoktu.

Eleazar hummalı bir şekilde hazırlıklara koyuldu. Dört tekerlekli ve kenarlarındaki korkuluklar içerisinde yaşamaya olanak verecek ölçüde yüksek, üstü kapalı iki araba edindi. Kalın ve su geçirmez kumaşları destekleyen kenar dikmeleri arabaya neredeyse bir çadır rahatlığı veriyordu. Sandıklar ve mobilyalar oraya istif edildi ve yalancıceviz ağacından yapılmış değerli harp, çarpmalardan zarar görmesin diye kuru ottan yapılmış bir şiltenin üzerine yerleştirildi. Erzakları un, şeker, kurutulmuş tuzlu et, pirinç, fasulye, bakla, nohut gibi kuru bakliyattan oluşuyordu.

Arabalardan birinde, ekmek pişirmek için fırınlı bir kuzine vardı. Fakat en ağır yük atların yiyecekleri, yulafın bulunduğu çuvallardı, çünkü kılavuzların dediğine bakılırsa, uçsuz bucaksız kurak arazileri kat edeceklerdi.

Bu atlar –tam dört tane– Eleazar'ın en büyük kaygısı oldu. Yolculuğun selameti bu atların niteliğine bağlıydı. Hatta belki yolcuların hayatı bile... Oysa pazar, soluğan külüstür beygirleri analarının nikâhına satmaya çalışan utanmaz at cambazlarıyla doluydu. Eleazar, katılmaya karar verdiği konvoyun reisine akıl danıştı, çünkü Kızılderililerin ve Meksikalı kanun kaçaklarının cirit attıkları bu uçsuz bucaksız toprakları yalnız başına kat etme gibi bir maceraya atılmayacak kadar tedbirliydi. Konvoy reisinin adı Macburton idi ve daha önce de kıtayı iki kez baştan başa kat etmişti. Bu işi artık para karşılığında yapıyor, karma karışık ve çoğu zaman insanlık dışı birtakım olaylara yeterince hazırlıklı olmayan bu kalabalığın "trail-boss"* luğunu üstleniyordu.

Macburton, Eleazar'a, Yorkshire'ın kuzeyinde yetiştirilmiş İngiliz araba atları olan Cleveland cinsi doru atlardan almasını öğütledi. İri yapıları, sakin oluşları ve az yem yemeleri bu atları uzun kıta yolculuklarında insanların en iyi yol arkadaşları haline getiriyordu. Ayrıca binek atı olarak çok rahvan kaldıklarından hırsızların ve Kızılderililerin iştahını kabartmıyorlardı.

Eleazar, yanına hayvanların seçiminde görüşünü belirtmeye hazır olan Benjamin'i de alıp elinden geleni yaptı. Her biri, Macburton'un siparişine uygun iki atın dizgininden çekiştirerek kampa döndüler. Benjamin alabildiğine tuhaf donlu bir atı ısrarla istemişti, satıcı da son derece komik bir fiyat istiyordu. Beyaz bir attı, yer yer de kırmızı benekleri vardı. Palyaçoyu andıran görünümüyle herkesin dalga geçmesine neden olduğu için adını Gus koymuşlardı. Bu ayrıntı Benjamin'in çok ilgisini çekti ve onu kendi atı olarak kabullendi. Öteki üç hayvan Buck adında al renkli genç bir tay, renginden dolayı Grizzly adını koydukları si-

* Trail-boss: konvoy amiri anlamında İng. sözcük. (ç.n.)

yah benekli boz bir kısrakla olsa olsa topçu taburundan gelmiş olan ve Coaly adını hak eden siyah çizgili etkileyici bir attan ibaretti.

O'Braid ailesi son anda dokuzuncu bir üyeyle aileyi biraz daha kalabalıklaştırmak zorunda kaldı ve buna karar veren Cora oldu. İhtiyatsızlık edip ekmeğini kayıp bir köpekle paylaşmıştı ve hayvan o andan itibaren peşine takılmıştı. Köpeğin gözleri mavi –Samoyedler'de sık rastlanan özellik– olduğu için Cora ona Maviş adını verdi, onu kendine alıp sıkı sıkı benimsedi ve annesiyle babasına onu da yanlarına almaları için ısrarla yalvardı. Pek akıl kârı değildi, çünkü her şey bir yana, eninde sonunda beslenecek bir boğaz demekti. Fakat akıl danıştıkları Macburton, bu cins köpeğin onlara külfet olmayacağını, açık renk gözlerinin çok keskin olduğunu ve geceleyin çayırlıkta birtakım küçük hayvanlar avlayarak kendi besinini çıkaracağını söyleyince Eleazar yelkenleri indiriverdi.

XIII

Hareket saati olarak ertesi şafak vakti belirlenmişti. O'Braid'lar toplantı yerine geldiklerinde karşılaştıkları manzara karşısında şaşırıp kaldılar. At, katır ya da öküz koşulmuş kırktan fazla araba anlatılması mümkün olmayan bir curcuna oluşturuyordu. Erkekler son bagajları yüklemek ve koşumları gözden geçirmek için ortalıkta dönenip duruyorlardı. İki nalbant ellerinde örs ve kor dolu bir kovayla giderayak ihtiyacı olan hayvanları nallıyorlardı. Erkeklerin ve arabalarının gerçeği aklı karıştırıyordu. Yürüyen evleri andıran altı tekerlekli ve at koşulu devasa "çayır gemileri"nin yanı sıra genç çiftlerin çekip ittikleri basit, kollu el arabaları da görülüyordu. Konvoy yönetimine ait arabalardan birine üst üste yığılmış fıçılar yüklenmişti. Bunlar su doluydu,

kurak bölgelerden geçerken yolculara altın fiyatına satılacak olan temiz içme suyu. Çinli bir aile tarafından idare edilen gizemli bir biçimde örtülü araba çocukların son derece ilgisini çekti, ama kimse onların merakını giderebilecek gerekli açıklamayı yapamadı; Çinliler kendileri de bilmecemsi bir gülüşle bu konuda bilgi vermeye yanaşmadılar.

Ama yolcular içinde en çok dikkati çekenler omuzlarına basit bir heybe atmış, elini kolunu sallayarak yürüyen kimselerdi; bunlar, serüvenciler ya da en yolsullar olabilecekleri gibi en zenginler de olabilirdi.

Macburton'ın milis kuvveti –tepeden tırnağa silahlanmış ve öteki insanlardan ayırt edilmeleri için kollarına kırmızı bantlar kuşanmış on iki erkek– konvoya gözcülük etmek ve bu küçük göçebe topluluğu korumakla görevliydi. O'Braid yola çıkmadan önce veda nutukları atılacağını ve birtakım talimat ya da yasakları belirten bir listenin okunacağını düşünüyordu, kısacası otoritenin varlığını gösteren bir şeyler bekliyordu.

Hiçbiri olmadı. Şunun şurasında iki saat yürümüşlerdi ki kalabalığın azaldığı görüldü. Gerçekte konvoy yola koyulmuştu ve Batı'ya doğru ilerliyordu. O'Braid haberlerin, talimat ve emirlerin ancak yolda, yürüyüş sırasında verildiğini öğrenmek zorunda kalacaktı. Macburton ve adamları ısrarla tüm konvoyun öne geçmesine özen gösteriyorlardı, sonra atlarını dört nala koşturarak öne geçiyorlar ve böylece emir ve talimatı tüm konvoya iletme olanağı buluyorlardı. Öğle yemeği için mola verilmeyecekti. Herkes karnını yürürken doyurmak zorundaydı. Mola vakti, daha sonra, karanlık bastırdığında borazanla duyurulacaktı.

Güzel bir güneş ve erken başlayan bu ilkbahar mevsiminde hoş bir kır manzarası, yola çıkmanın coşkusunu daha da artırıyordu. O'Braid'ların iki arabası birbirini takip ediyordu; bunlardan birini yanına Benjamin'i almış olan Esther, ötekini ise yanına Cora'yı almış olan rahip sürüyordu. Kısa bir süre sonra atları rahatlatmak için arabalardan inip hayvanların koşumlarına tutunarak yürümeye başladılar. İki çocuk bu durumu fırsat bilip

yanlarına köpeği de alıp ön tarafa doğru koşmaya koyuldular. Önlerinde giden insanlara ve arabalara merakla göz attıktan sonra bir koşu dönüp gördüklerini anne ve babalarına aktarıyorlardı. Eleazar'ın kaşları çatılıyordu. Bu insanlardan pek hoşlanmıyordu ve çocuklarının onlarla herhangi bir yakınlık kurmasını onaylamıyordu. Esther, kocasına çocukları rahat bırakması konusunda ısrar ediyordu. Yetmiş iki buçuk milletten oluşan bu neşeli kalabalık onun yüreğini ısıtıyordu ve o şahsen çocuklarının öteki insanlarla ilişki kurma heveslerini paylaşıyordu.

Bu ilk gün bir rüya gibi geçti. Daha günbatımında korumaların borazanı genel molayı bildirdi. Arabalar daire şeklinde dizilip atların koşumları çözüldü. Kendilerine ayrılan bölümde serbest bırakılan hayvanlar derhal kendi aralarında atlar, katırlar, öküzler ve eşekler olmak üzere cinslerine göre öbekleşiverdiler. Çadırlar ve ateşler, aileleri arabalarının yakınlarına toplayıverdi. Bir alarm durumunda –yerlilerin ya da kanun kaçaklarının saldırması halinde– herkes meydanın ortasına arabaların siperine sığınacaktı.

Çocuklar Çinlilerin, sırrını bir türlü çözemedikleri, arabasını merakla göz hapsinde tutmaktan vazgeçmemişlerdi. Sonunda meraklarını giderdiler: Kepenkleri aralandı, panolar açıldı ve göz açıp kapayıncaya kadar bir dükkân ortaya çıkıverdi; gerçek bir dükkândı bu, zengin bir şekilde donatılmış, tıka basa dolu bir bakkal dükkânı. Orada elbette ki kuru yemişler, çiroz balıklar, tütsülenmiş et ve kuru sebzenin yanısıra: tütün, çay, kahve, kakao ve üzerinde pasta ve şekerlemelerin bulunduğu parıl parıl parlayan yeşil bir tezgâh vardı. Çinliler, ne zaman görsen sevimli ve muzaffer edayla gülümsüyorlardı ve başlarına üşüşen müşterilerin istediklerini vermek için ellerini çabuk tutuyorlardı. Alkollü içki dışında bir şey isteyip de eli boş dönerek hayal kırıklığına uğrayan yoktu. Çinliler üzgün bir yüz hareketiyle o maddeyi bulundurmadıklarını belirtiyorlardı.

Bununla birlikte alkol yok değildi, çünkü çok geçmeden biraz ötede, ayrı bir yerde büyük bir ateş yükseldi, nereden çıktı

bilinmez masalar ve sandalyeler belirdi ve akordeoncu, gitarist ve davulcudan oluşan bir üçlü, güleç yüzlü ve gözleri çakmak çakmak yanan bir kalabalığı kendine çekti. Gecenin ilerlemiş saatlerinde bu müziğin yankıları ve ağıtların vurgulu ezgileri duyuldu. Şarkı söyleyip dans eden insanların yanlarından döndüğünde Eleazar'ın suratı turşu satıyordu. İnsanlar onun gözünde çok küçülmüştü, oysa o Vaat Edilmiş Toprak'a doğru yola çıkarken kesinlikle bundan kurtulacağını düşünmüştü. Hangi lanetlemeyle bu felaket konvoya karışmış olabilirdi ki?

İkinci gün, gökyüzü ve kırlar önceki günkü kadar güler yüzlüydü. Yine de yola çıkışın sarhoşluğu kaybolmuş gibi görünüyordu. İnsanlar yürürken daha ciddiydi. Adeta geleceğin sırrı orada gizliymişçesine herkes sorgulayıcı bakışlarla ufku, inceliyordu. Daha sonraki günler gökyüzü bulutlarla kaplandı. Kuşkusuz yakınlarda bir fırtına patlamış olmalıydı, çünkü aniden keskin ve serin bir rüzgâr çıkıvermişti.

"Bu bir uyarı, diye açıkladı Eleazar, fakat korkarım bu beyinsizler bunu umursamıyorlar."

Cuma günü, tek bir atın çektiği bir arabayla yolculuk eden genç bir çiftle tek başına yolculuk eden bir göçmeni karşı karşıya getiren şiddetli bir kavga patlak verdi. Genç çift, adamı, tüm servetlerini oluşturan bir avuç dolusu dolarlarını çalmakla suçluyorlardı.

Macburton, hemen oracıkta, aralarında Eleazar'ın da bulunduğu altı kişilik bir jüri oluşturdu. Davalı ile davacı genç çift her biri yanlarına bir avukat aldılar. Mahkeme tüm konvoy halkının oluşturduğu kalabalığın orta yerinde herkesin gözleri önünde gerçekleşti. Tek başına yolculuk eden adamın parayı çaldığına dair elde en ufak bir kanıt yoktu. Ne var ki kızıl bir sakalı, iç karartıcı bakışları vardı ve kimseyle bir yakınlığı yoktu. Adamcağız kendini, asılmasını isteyen büyük bir kalabalığın ortasında buldu.

Bu üstünkörü yargılamadan rahatsız olan Eleazar söz almaya kalkıştı. Onu susturdular. Birkaç dakika sonra, kızıl sakallı ada-

mın bedeni bir ipin ucunda sallanıyordu. Esther'in çabalarına rağmen çocuklar kendinden geçmiş bir şekilde idam olayına katıldılar. Akşamleyin Eleazar, bir suçlunun, suçu üstüne yıktığı bir masumu öldürmeyi tercih eden insanların adaletine lanetler yağdırdı.

"Kızıl sakal suçsuz değildi" dedi birden Cora.

Babası nefesini tutup kızın yüzüne baktı.

"Bunu nereden biliyorsun?" diye sordu.

"Paranın çalınışını gördüm." dedi kız.

"Ve hiçbir şey söylemedin, öyle mi?"

Cora yanıt olarak ışıl ışıl gözlerle babasına baktı.

"Bu çocuk beni her zaman şaşırtacak!" diye mırıldandı rahip.

Hemen ertesi sabah, gözünde önemli olarak gördüğü temel bir sorunda Macburton'a şiddetle karşı çıktı. Günlerden cumartesiydi. Eleazar için onu izleyen pazar günü dinlenilmesi gayet doğaldı. Macburton'un hiç de böyle bir niyeti yoktu; eğer ilk kar yağmadan önce Kayalık Dağlar aşılmak isteniyorsa kaybedecek tek bir günleri bile yoktu. Eleazar Kutsal Kitap'ını salladı ve törensel bir sesle okumaya koyuldu:

Ekim ve hasat günlerinde bile altı gün çalışacaksın, ama yedinci gün dinleneceksin (Exodus, XXXIV, 21).

Bitkin düşmüş olan Macburton yeniden bilgeler meclisini topladı. Konu tartışıldı. İçlerinden biri, yürümenin gerçek bir çalışma olarak değerlendirilmemesi gerektiğini, bu durumda pazar günü yola devam etmenin dine aykırılıkla hiçbir ilgisi olmadığını belirtti. Macburton yola çıkmadan önce bir ayin düzenlemeyi önerdi. Buna isteyen katılacaktı ve bu iş için bir saat önce kalkmayı kabul edecekti. Anglikan bir papaz bu işi gönüllü olarak üstlenmek istedi. Eleazar, acısını kalbine gömüp boyun eğmek zorunda kaldı. Akşam, ilk kez olarak niyetinin konvoydan ayrılıp başka bir güzergâh izlemek olduğunu ailesine açtı.

Esther beyninden vurulmuşa dönmüştü, ama hiçbir şeyin onu

bu düşüncesinden caydıramayacağını biliyordu. Benjamin ile Cora haberi karmaşık duygular içinde karşıladılar. Bir yandan, Kuzey Amerika'nın uçsuz bucaksız çölünü yalnız başına aşmak düşüncesi onların serüven heveslerini kamçılıyordu. Öte yandan konvoy boyunca koşturup durduklarından herkesi tanıyorlardı ve bazı kimselerle dostluklar kurmuşlardı. Onlardan tümüyle ayrılmak çok zor olurdu. Doğrusu, kalpleri bu havai yaşama alışmıştı ve kendisini birtakım kişilere ve nesnelere bağlamaması gerektiğini biliyordu.

Eleazar tasarısını bu yolculuğu birkaç kez yapmış olan deneyimli birine açtı. Adamın ilk yaptığı şey bağırmak oldu; iki arabayla konvoydan ayrı yolculuk eden bir ailenin kesinlikle Kızılderililerin ya da Meksikalı haydutların elinden kurtulamayacağını söyledi. Eleazar, ona Tanrı'nın elinin tüm silahlı milislere bedel olduğunu belirtti. Deneyimli adama göre, yol birkaç gün içinde ikiye ayrılacak, Macburton'un konvoyu kuzeye giden yola yönelecekti. Eleazar ile ailesiyse, eğer illa da yalnız gideceğim diyorlarsa, güneye giden yolu tutabilirlerdi. O yol Sierra Nevada'nın eteğinde, ekim ayına kadar aşılabilecek, bir geçide çıkıyordu.

"Peki, doğru yolda olduğumuzu nereden anlayacağız? diye sordu Esther. İzlenecek yolu gösteren oklar bulunduğunu hiç sanmam, yanılıyor muyum?"

Adam hoşgörüyle gülümsedi ve verdiği yanıt küçük ailenin kanını dondurdu.

"Hayır Madam, yolda ok falan yok, ondan çok daha iyisi var: Yolun kenarı devrilmiş arabalardan, öküz iskeletlerinden, mezardan geçilmiyor. Zaman zaman da mezara bile konmadan güneşte kavrulmuş cesetlere rastlanıyor. Yolu şaşırmanız olanaksız. Ve eğer nereye gittiğiniz konusunda daha fazla şey öğrenmek isterseniz başınızı kaldırın. Gökyüzünde küçük kara haçların süzüldüklerini göreceksiniz. Bunlar akbabalar... Onlar, doğru yolu çok iyi bilir. Ve akıl almaz bir özenle onu takip ederler!"

Ve sakaldan geçilmeyen ağzını adamakıllı açarak katıla katıla güldü.

Her ne kadar konvoydan ayrı, bağımsız olarak, yola devam etme konusunda görmüş geçirmiş adamın sözleri karşısında Eleazar'ın aklı karışmışsa da, tüm göçmenler için önemli bir buluşma yeri, at ve katır pazarı, Kızılderililerle kürk ve bizon derisi takas merkezi olan Fort Larame'ye geldiklerinde bu isteği daha da kamçılandı. Çocuklar bu çok ırklı kalabalığın renk cümbüşü, manzarası karşısında adeta büyülenip kaldılar. Serbestçe kalabalığın arasına karışan hayvanlar... Göz kamaştırıcı malların sergilendiği tezgâhlar ve özellikle meydanlarda sunulan gösteriler... Boks maçları... Jonglörler ve ip cambazları... Eğitilmiş hayvanlar...

Eleazar orada bambaşka bir şey gördü. Konvoyun erkeklerine bulaşan alkol ve kumardan sonra etrafı, alabildiğine makyajlı, kıyafetleri bir o kadar süslü, baş döndürücü parfümler sürünmüş kadınlarla dolmaya başladı. Bu kadınlar bir süre sonra işi iyice ileri götürdü ve kene gibi yapışarak rahibi peşlerine katıp fahişelik yaptıkları yere götürmeye kalkıştılar.

Eleazar, Kutsal Kitap'ını açtı ve okumaya koyuldu:

Al renkte bir hayvanın üstüne oturmuş bir kadın gördüm. Ağzı küfür dolu ve yedi başı ve on boynuzu olan. Bu kadın erguvan kırmızısı ve lal rengi bir elbise giyinmişti ve değerli taşlardan takılar takmış, incilerle süslenmişti. Elinde içinde fahişeliğinin kiri bulunan bir kupa tutuyordu. Alnında gizemli bir ad yazılıydı BABİL (Aziz Yuhanna'nın Mahşeri, XVII, 3).

O zamandan sonra Babil'de bulunduğundan kuşkusu kalmadı artık ve ailesiyle bir an evvel yola çıkmak için acele etti. Hemen ertesi gün, Macburton ve görüştükleri birkaç yolcuyla kısa bir vedalaşmanın ardından, O'Briad'lar, iki arabaları, dört atları ve mavi gözlü köpekleriyle Batı'nın yolunu tuttular. Benjamin,

babasının uyarılarına rağmen kılavuz gibi öndeki arabanın önünde yürümekten kendini alıkoyamıyordu. Cora, her zaman sessiz ve dikkatliydi; her şeyi gözlemliyor ve küçük kafasına not ediyordu. Akşam, ateşin etrafında, numaralarını basbayağı çaktığı boyalı ve süslü kadınlara atıfta bulunarak babasını şaşırttı. Rahip yalnızca onların "kötü varlıklar" olduğunu söylemekle yetindi. Hem de ardından gelebilecek başka soruları bıçak gibi kesip atan bir ses tonuyla. Cora dalgın dalgın, yanmakta olan ateşin yalımlarını seyretmeye daldı.

Birkaç gün sonra, deneyimli yolcunun sözünü ettiği ünlü yol ayrımına gelmişlerdi. Yolun bu noktasına kadar, önlerine geçtikleri Macburton'un konvoyunu beklemek için , birkaç saat mola ancak vermişlerdi. Eleazar, kararlı bir şekilde güneye giden yolu seçmişti. O zamandan itibaren yüzü ve davranışı değişti. Bundan böyle yola tek başına devam ettiğini ve karısıyla çocuklarının tüm sorumluluğunun kendi üstünde olduğunu biliyordu. Bundan böyle güvence olarak başının üstünde gökyüzü ve sol elinde Kutsal Kitap vardı. Sürekli olarak bulutların içindeki Tanrı'nın sesinin ve yeryüzündeki Yasa Tabletleri'nin kılavuzluğunda İbrani halkını Kenan Ülkesi'ne doğru götüren Musa'yı düşünüyordu.

Otların gitgide seyrekleştiğini ve cılızlaştığını ilk fark eden Cora oldu. Çok geçmeden atları doyurmak için yulaf çuvallarını açmak zorunda kalacaklardı.

Maviş, gözlerini, yerde hiç de özel bir şey yokmuş gibi görünen bir noktaya dikmiş, deliler gibi havlayıp duruyordu. Benjamin'in seslenmesi kâr etmedi. Köpek adeta kudurmuştu. Aynı merkez etrafında dönüyor ve zaman zaman geriye doğru sıçramalar yapıyordu. Çocuklar sonunda ne olup bittiğini merak edip yaklaştılar.

Kum rengini çağrıştıran parlak sarı benekleri olan kızıl bir yılan, ucunda kısa ve güdük bir ağız bulunan adamakıllı genişlemiş küçük düz başını köpeğin üzerine doğrultmuştu. Ölümün sertleştirdiği ve bir çift sabit gözün delip geçtiği bu yüz canlı değil, bir maskeydi adeta. Sürüngenin öteki ucunda boynuzsu bir tabakayla kaplı kuyruğu yavan bir hışırtı çıkararak si-

nirlice titriyordu.

Cora köpeğin yanına diz çöktü.

"Bu bir yılan, dedi, ilk yılanımız. Gerçekten çöle girmişiz.

Yılanın, sadece çölün tek canlısı olarak kalmayıp onun hayvan kisvesine bürünmüş bir totemi olduğunu anladı. Çölden çıplaklığı, kuraklığı, serinkanlı vahşiliği, bir başka yaşama karşı duyduğu kini almıştı. Yılan, çöl gündüzlerinin yakıcılığını ve gecelerinin soğukluğunu tüm bedenine paylaştırmıştır. Sıkılmış bir yumruğu andıran üçgen şeklindeki korkunç ve heybetli başı çocuklara doğru gerilmişti.

Cora tüm bunları görüyordu ama, kardeşi gibi o da Amerikan çıngıraklı yılanının kendileri için oluşturduğu tehlikeyi pek kestiremiyordu. Maviş tersine durumun bilincinde gibiydi. Bakmayın siz, havlayıp duruyordu falan ama belli bir mesafeden öteye geçmiyordu ve tetikte bekliyordu, her an geri geri kaçabilirdi. Ve şansa bakın ki Benjamin eline kısa bir sopa geçirdi. Sopayı kavrayıp yılanın sırtına indirdi hayvanın öfkesi ve çıkardığı hışırtılı ses bir kat daha arttı. Az sonra ikinci bir darbe daha indiren çocuk avaz avaza bağırarak sopayı bırakıyor ve henüz hiçbir ısırık izi görülmediği sağ elini kız kardeşi Cora'ya gösteriyordu... Tabanları yağlayıp anne babalarının yanlarına koştular.

Günün sonunda Benjamin'in elinde adeta eldiven giymiş gibi morumsu bir şişlik ve kanlı bir sızıntı görülüyordu. Soğuktan zangır zangır titrediği için, babası onu bağrına basıp kendi battaniyesine sardı.

Eleazar'ın aklı başına gelmişti. Hem de ne gelme! Çölün oğluna yaptığı bu saldırı şimdilik yalnızca bir tadımlıktı. Çıngıraklı yılan ısırmasının rastlantıyla ilgisi yoktu. Kuraklığın kutsal alanına girmenin bir bedeliydi bu. Şu halde Benjamin'in hayatı gerçekte tehlikede değildi. Hayır, gerçekte, çölün intikam olarak bu çocuğun hayatını istemesi olanaksızdı. Gerçi, Yehova, toplu göç sırasında İbrahim Peygamber'den gözünün bebeği biricik oğlunu kurban etmesini istemişti ama bu sadece bir sınamaydı – kuşkusuz acımasız bir sınamaydı, ama çocuğa bir zararı yoktu.

İshak yaşayacak ve büyük bir mutluluk içinde olacaktı. Hayır, çıngıraklı yılanın ısırığı Benjamin'i öldürmeyecekti, Eleazar buna canı gönülden inanıyordu.

Buna karşılık Esther umutsuzdu. Çünkü o rahipten daha sıkı bir Hıristiyandı. İçinde kurban vermeleri gerekecekmiş gibi acı bir duygu vardı ve Tanrı'nın kararlarının kanlı olabildiğini biliyordu.

XI

Çöl bakışlarla dolu bir boşluktur. Eleazar ve ailesi mutlak bir yalnızlık içinde yolculuk ettiklerine inanabilirlerdi. Bununla birlikte, bu iki araba Kızılderililer ve kanun kaçaklarıyla burun buruna gelme tehlikesini atlatabilmiş değildi. Bunu kısa süre sonra fark edeceklerdi.

O sabah Cora, ikinci arabanın kenarına saplanmış bir ok buldu. Kimse hiçbir şey duymamıştı. Ok çok uzaktan ve sabahleyin, ortalık henüz aydınlanmaya başladığı sırada, atılmış olmalıydı. Aksi halde gecenin karanlığında, tıpkı Maviş gibi, gündüz körü bir okçu tarafından atılmış olması gerekirdi. Eleazar kaygılı bir tavırla oku inceledi. Ucu koyu yeşil renkte bir obsid parçasından yapılmıştı ve ustura gibi keskindi. Sapı fındık ağacından-

dı ve özenle perdahlanmıştı. Arkasına takılan beyaz tüy, bir tutam çaylak hav tüyünden oluşmuştu kuşkusuz.

Eleazar oku arabanın kenarından çekip almak için elini uzatıyordu. Cora birden atıldı.

"Dur, baba! Sakın dokunma!"

Babası hayretle Cora'nın yüzüne baktı.

"Güzel bir ok, diye ekledi Cora, gecenin karanlığında gökten geliyor."

Ardından şöyle diyecekti:

"Bize uğur getirecek."

Ne var ki batıl inançlardan nefret eden babasının bu önseziyi göz önüne almayacağını vaktinde anladı. Beriki gözlerini dikip kızına baktı. Sonra omuzlarını silkti ve arabayı koşmak üzere atların yanına yöneldi.

Bir yandan kızgın sıcak... Öte yandan öndeki arabada kat kat battaniyelerin altında inleyip duran zavallı Benjamin'in acıları... Gün geçmek bilmedi. Akşamleyin kuru bir dere yatağında mola verildi. Yamaçların birbirlerinden uzaklığına ve cılız bir çayın aktığı dere yatağının derinliğine bakılacak olursa, yağmur mevsiminde aradaki engel korkunç olacaktı. Bu durumda bile atların burayı aşması felaket zor olacağa benziyordu. Rahip, nehir yatağının sol yakasında dinlenmeye ve karşı yakaya dinç bir şekilde geçmek için ertesi günü beklemeye karar verdi.

Gecenin ortasında nehir yatağından gelen korkunç homurtuyu duyduğunda verdiği karara bin pişman oldu. Ortalıkta yağmur görünmüyordu, ancak dere yatağının yukarılarından tehlikeli olabilecek bir sağnağın kopup geldiği duyuluyordu. Kuru bir nehrin yatağından geçen nice konvoylar böylece bastırılıp ortadan kaldırılmıştı.

Eleazar bir fener yakıp hayvanların bulunduğu yere gitmekten kendini alıkoyamadı. Homurtu büyüdü, büyüdü, adeta kulakları sağır edecek hale geldi. Vadinin dibinde korkunç gürültüsünü duyduğu kalabalık kitlenin ne olduğunu ilkin anlamadı. Mahşeri çağrıştıran bir görünüm, diye düşündü, Tanrı'nın gaza-

bına uğrayarak cehenneme kovulmuş binlerce insan!

Sonra birkaç karartı belirdi, gürültülerin arasından böğürtüler duyuldu. Ardından karşı kıyıda ağır ağır ilerlemekte olan dev bir kütle, onu görmeden Eleazar'ın önüne geçti. Erkek bir bizondu bu, hani şu omuz başlarının genişliği iki metre olan ve ağırlığı bir ton çeken devasa yaratıklardan biri. Belki de ırmağın yukarısında ayak sesleri duyulan sürünün lideri... Göç halindeki sürünün O'Braid ailesinin arabalarına rastlamayışına şükretmek gerekiyordu. Bu kuru nehir, yaylaya çıkmış sürüyü yönlendirmek için adeta Tanrı tarafından yollanmıştı oraya. Nehrin, hani şu sel sularından aşılamaz hale geldiği zamanlardan pek de farkı yoktu doğrusu.

Ertesi sabah şafak vakti hayvanların gürültüsü aynı şekilde devam ediyordu. Tüm aile nehir kıyısına gitti ve buradan oluk oluk akmakta olan hayvan selini doya doya seyretti. Bu manzaradan yararlanabilsin diye Benjamin'i kat kat sardıkları battaniyelerin altından çıkarmışlardı. Fakat çocuğun durumu daha da kötüleşmiş görünüyordu ve olup bitenlerle ilgilenemedi bile.

Öğleye doğru sürünün akışı azalmaya başlar gibi oldu. Ne var ki karanlık bastırdığında O'Braid'ları başka bir sürpriz bekliyordu. Birden bire etraflarını nereden çıktıkları bilinmeyen Kızılderililer sarıverdi. "Tevekkeli, bizonlarla yerlilerin birbirlerinin ayrılmaz parçası olduklarını söylemişlerdi. Ama Kızılderililer daha sinsi hareket ediyor, bizonlarsa bir yerden bir yere giderken yaygara koparıyorlar ", dedi rahip.

Sırtlarına postlar giyinmiş, başlarına kuş tüyleri takmış, kaslı esmer tenli insanlardı bunlar. Zaman zaman birbirlerine hayal kırıklığı ve horgörü içeren bakışlar fırlatıyormuş gibi bir izlenim bırakarak atları ve arabaları inceliyorlardı. Sonunda Kızılderili kalabalığı hareketsizleşti ve ikiye ayrılıp yanında dört savaşçı bulunan daha iri yapılı, daha haşmetli bir adama yol açtı. Adamın başında kaplumbağa bağasından bir kask, sırtında ise kum rengi bir ayin kaftanı vardı.

Eleazar ve ailesi daha kötü şeyler bekliyordu. Rahip, etrafını çeviren yüz kadar Kızılderili'ye karşı biricik silahı derme çatma

tüfeğini bağrına basıyordu. İnsanın adeta ölüp ölüp dirilmesine yol açan uzun bir bekleyiş oldu. İşte tam bu sırada küçük bir hareketlenme görüldü ve tüm bakışlar yere çevrildi. Cora adamların arasında ortaya çıkıyordu. Kızılderili reisinin önünde durdu ve eliyle arabaya saplı duran oku gösterdi. Kızılderililer birbirlerine bir şeyler söylediler ve arabaya yaklaştılar. Savaşçılardan biri oku arabanın kenarından çekip aldı ve reisine uzattı. Beriki de oku inceledi ve Eleazar'a doğru döndü.

"Tunç Yılan topraklarında seni selamlar," dedi kulağı tırmalayan bir İngilizce ile. "Bu ok sana iyi dileklerini bildiriyor. Onu iki gün önce ayın doğuşuyla batışının tam orta yerinde en iyi okçumuz attı. Ay anamız avcılarımıza bazen ok gönderir. Bu ok, bulan için büyük bir lütuftur. Küçük kızın önünde eğiliyoruz."

Bu sözlerin ardından Kızılderililer el kaldırdı ve gırtlaktan gelen bir çığlık attılar. Coralie utançtan kıpkırmızı kesilmiş bir halde, yüzünü annesinin etekleri arasına gömdü.

Bunun üzerine Eleazar:

"Oğlum çok ağır hasta. Dün bir çıngıraklı yılan soktu. Hayatından endişeleniyoruz."

"Onu görmek istiyorum" diye emretti Kızılderililerin reisi.

Eleazar birinci arabaya doğru yöneldi ve içinde Benjamin'in uyumakta olduğu battaniye yığınını çekip aldı. Tunç Yılan'a yaklaştı. Kızılderili sol elini küçük çocuğun ensesinin altına soktu ve başını hafifçe kaldırdı. Sağ eliyle yüzünü sıvazladı ve elini çocuğun kapalı gözleri üzerinde bekletti. Bu arada dövmeden geçilmeyen yüzünü Benjamin'in yüzüne eğdi. Sonunda çocuk inleyerek gözlerini açtı. Bulanık bakışlarını hiçbir şey anlayamadan, o da kendisine bakmakta olan Kızılderili'ye dikti. "Hiç kırpmadan bakan gözler, diye düşündü Eleazar, kirpiksiz gözler, yılan gözleri."

"İyileşecek," dedi sonunda Kızılderili reisi. Bir bardak sıcak bitki çayı ver ve yarına kadar karanlıkta bırak.

Bir saat sonra, rahip ve Tunç Yılan, bizon derisinden yapılmış bir çadırda oturmuş, gecenin serinliğini yumuşatacak nispe-

ten sıcak bir ortamda sohbet ediyorlardı. Eleazar çıngıraklı yılanın ısırış hikâyesini ve oğlunun çektiği acıları anlatmıştı.

"Ben koruyucu azizi Patrick tarafından bütün yılanların kökü kazınmış olduğu bir adadan geliyorum," dedi. Hayatımızda ilk yılanı dün çölün kumları ve çakılları arasında gördük. Senin adın Tunç Yılan. Bana bilgeliğini anlat."

Kızılderili uzun bir süre sessizce durdu ve düşündü. Ardından boğuk bir sesle anlatmaya koyuldu:

"İki türlü yılan vardır. Zehirleyici ve tedavi edici yılan. Yılan eğer zehirliyse bir öpücükte öldürüverir. Tedavi ediciyse bir sarılmada öldürür. Bunlardan ilki bir ağızdır, ikincisiyse bir kol. Ama hangi durumda olursa olsun hep bir sevgi hareketiyle öldürür."

"Ne kadar ahlâksızca bir davranış," diye mırıldandı Eleazar.

"Bu olumsuz ters yüz oluş onun eğilimi," diye yeniden söze koyuldu Kızılderili. "Kökeninde Büyük Ruh'un en mükemmel varlıklarından biriymiş gibi gökyüzünde parıldıyordu. Tanrı'nın oğullarının prensiymiş gibi ışıl ışıl yanıyordu."

"Meleklerin en güzeliydi, Lucifer, Işık Taşıyıcı ", diye onayladı rahip.

"Gururu onu mahvetti. Kendini Tanrı ile eş değerde sandı. Tanrı'nın askerleri onun üzerine üşüştü. Kanatlarını, kollarını, bacaklarını, cinsel organını kopardılar. Adeta deriden yapılmış, sonunda bir maske bulunan bir sopaya, yılana dönüştürdüler. Sonra da onu yere attılar.

"Melek gövdeydi bu. Çünkü bir ağacın, bir elma ağacının dallarına düştü ve orada Işık Taşıyıcı bu ilk insan çiftine, Adem ile Havva'ya karanlık bilgeliğini öğretti, diye sürdürdü Eleazar.

"Evet ama bu yılanın bir de başı var," diye atılıyor Kızılderili, "her türlü güzelliğin ve çirkinliğin ötesinde mükemmel bir baş. Tıpkı şu gördüğün, her türlü güzelliğin ve çirkinliğin ötesinde kendi mükemmelliği içinde kurulmuş olan çöl gibi. Çöl bize Tanrı'nın manzaraya dönüştürülmüş yüzünü gösteriyor. Yılan başıysa onun hayvanlaşmış simgesi."

"Bana yılan başının sihrini anlat," dedi Eleazar.

"Yılanın başı birbirine oldukça gevşek bir şekilde bağlanan kemiklerden oluşmuştur," diye söze koyuldu Kızılderili. "Çene kemikleri isteğe bağlı olarak açılabilir. Böylece bütün baş ayrışabilir. Örneğin iri bir av hayvanını yutması gerektiğinde parçalara ayrılır ve yılanın tüm bedeni avının üstüne kalıp gibi oturur. Hani tıpkı ayağa giyilen bir çorap gibi. Canlı bir çorap..."

"Yılanın gözlerine gelince... Kuşkusuz etrafa korku salarlar, ama iyileştirici özellikleri de vardır! Baksana benim gözlerim oğlunu iyileştirdi. Gözkapaklarımı asla kırpmayışım bilmem, dikkatini çekti mi? İşte bu özelliğimden dolayı adım Tunç Yılan oldu. Ve sana gerçeği söyleyeyim. Bir marifetim yok! Çünkü benim de tıpkı yılan gibi gözkapaklarım yok. Ee, bu durumda, olmayan gözkapaklarımı nasıl kapatabilirim ki? Kızgın güneşin ortasında bile gözlerimi yummam söz konusu olamaz."

"Gözkapağı, bunların açılıp kapanması, gözkapağının gözküresi üzerine yaydığı sıcak ve karanlık nem... İşte benim vatanım tatlı ve yağışı bol İrlanda'da gözkapakları böyle olurdu," diye geçirdi içinden Eleazar.

"Kartalların gözkapakları var. Kertenkelelerin, kaplumbağaların, iguanaların gözkapakları var. Yalnızca yılanın gözkapağı yok.

"Ama başka kelimelerle açıklanabilir. Ayrıca yılanın devasa bir gözkapağı olduğundan da söz edilebilir, zira yılanların gözleri yılda ancak bir defa, değiştirdiği gömlekle örtülüdür. Değiştirilen gömleklerde derinin gözlerin hizasına gelen kısmın şeffaflaştığı görülür. Yılan sadece bir yüzdür, bir bakıştır."

Uzunca bir süre baktı. Sonra bir el hareketiyle göğsünü ve çıplak uyluklarını gösterdi.

"Bakıyorum sen gecenin serinliğinden korunmak için kat kat elbiseler giyinmişsin," dedi sonunda. Yalnızca yüzün çıplak, çünkü o soğuktan korkmuyor. Bana baksana, tepeden tırnağa çıplağım ve üşümüyorum. Neden diyecek olursan, benim her tarafım yüz!"

Eleazar ailesinin yanına geldiğinde, Benjamin'in sakin sakin uyumakta olduğunu görünce, çocuğun iyileştiğini anladı.

Kutsal Kitap'ını açıp okudu:

Yehova İbrani halkının üstüne zehirli yılanlar gönderdi. Bu yılanlar halkı ısırdılar ve İsrail'de çok insan öldü. Musa halk için dua etti ve Yehova Musa' ya dedi ki: "Tunçtan bir yılan yap ve onu bir direğin üzerine yerleştir. Bundan böyle yılan sokan kişi ona baksın ve hayatta kalsın." (Sayılar, XXI, 6 – 9).

"Benim her tarafım yüz", demişti Kızılderili. Öldüresiye yaralayan ve iyileştiren bu çıplak bakış, işte Tanrı'nın tüm gizemi bu, diye düşündü Eleazar.

Ertesi sabah, Benjamin'in yarası tamamen iyileşmiş, sağ eli normal görünümünü almıştı. Sadece, yüzünde dikkat çeken bir şey peyda olmuştu: Tunç Yılan'ın gözkapaksız bakışlarını desteklercesine gözkapaklarının altında derin siyah halkalar oluşmuştu.

Bir süre sona Esther, Cora'nın, Kızılderili reisiyle karşılaşmalarından çıkardığı dersi kardeşine anlatmakta olduğunu görünce şaşırıp kaldı.

"Baksana, Lucifer ne demek, biliyor musun? Işık taşıyıcı demek. Lucifer, Adem ve Havva'ya ışık taşımak istedi. Ama bu ışık onun için fazlasıyla ağırdı. Kolları ışıkla doluydu. Gökten paldır küldür yuvarlandı. Kolsuz, bacaksız bir ağacın dallarına düşüverdi. Bir elma ağacının. Yine de ışığını Adem'e ve Havva'ya ulaştırdı. Gelgelelim bu ışık tamamen ters bir ışıktı. Tamamen tersine çevrilmiş kötü bir ışık... "

XVI

Jesse'nin son yeşil şamdanları ve ağaçları ufukta kaybolmuştu. Muzaffer bir güneş yaylanın pembe kumu üstündeki havayı titreştiriyordu. Eleazar kurumuş bir dikenli çalının önünde durdu. Güneşi herhangi bir engele uğramadan tam olarak alabilmek için, bu arada belki bir saygı belirtisi olarak, şapkasını çıkardı. Çıktığı yolculuğun ne kadar çetin bir yolculuk olduğunu birden kavramıştı. Doğduğu toprağın, özellikle de çocukluğunun ve gençliğinin geçtiği gökyüzünün gözlerine bir perde çektiğini yeni anlıyordu. Onun gerçeği görmesini önleyen yağmurdan, sisten ve klorofilden oluşmuş bir perde. Yeşil İrlanda, onun gözleriyle Kutsal Kitap'ın arasına girivermişti. Kutsal Kitap'ın yasalarının kaba gerçekliğine sadece çölün mükemmel bir şekilde

kuru ve berrak havası saygılı davranıyordu.

Bakışlarını dikenli çalıya dikti. Onun birdenbire tutuşmasını ve merkezinden bir sesin yükselmesini bekleyecek kadar çılgın değildi. Kendisini Musa yerine koyacak kadar çılgın değildi. Ama kişisel hikâyesi büyük ölçüde Peygamber'in yazgısının parıltısına kapılmış, işlenmiş ve anlam kazanmış bulunuyordu. Hani tıpkı demir tozlarının mıknatısın manyetik alanına doğru çekilişi gibi. Musa'nın görkemli serüveni kendi yaşamındaki vasat rastlantılar üzerine etki yapıyordu.

Böylece kendisinin Katolik bir ülkedeki Protestan oluşuyla, bir Mısırlı prenses tarafından kurtarılıp evine alınmış Yahudi çocuk olan Musa'nın durumu arasında bir benzerlik bulunmaktaydı. Tımar sahibinin kâhyasını öldürerek işlediği cinayetle, bir Yahudi'yi eşek sudan gelinceye kadar döven Mısırlı'yı öldüren, Musa'nın büyük günahı arasında yadsınamaz bir yakınlık vardı. Patateslere musallat olan hastalık, İrlanda'yı kasıp kavuran tifüs salgını ve kolera, Mısır'daki felaketleri hatırlatıyordu. *Hope* adlı gemide yaptığı sabır sınamasından farksız kırk günlük yolculuksa, Musa'nın Sina Dağı'nda kırk günlük orucuna karşılık geliyordu. Hani şu, İrlanda'da olmayan ve bir Kızılderili reisinin kisvesine bürünerek Eleazar'ı çölde bekleyen yılansa, Musa'nın, her fırsatta yılana dönüşen asasının O Braid'ların boa başlı bastonunda yeniden ortaya çıkışı değil miydi?

Fakat Eleazar'ın gözünde özellikle Kenan Ülkesi'ne girişin korkunç bir anlamı vardı. Yehova'nın Musa'nın Vaat Edilmiş Topraklar'a girişini yasaklamış olması, binlerce yıldan beri Yahudi ve Hıristiyan ilahiyatçıları kızdırıyordu. İsrailoğullarının en iyisi, peygamberlerin en büyüğü, Torah'ın yegâne müjdecisi olan Musa'ya alevli Çalı'nın ve Sina'nın yüz yüze karşılaşmalarında tanrısal adaletin efendisi tarafından nasıl olmuştu da böyle davranılabilmişti ?

Eleazar bu sorunun geleneksel açıklamasından –o kadar an-

---

* Bu soru Andre Chouraqui'nin, bu romana esin kaynağı olan *Musa* (Editions du Rocher, s. 201) adlı kitabından aynen aktarılmıştır (y.n.)

lamsız görünüyordu ki– nefret etmişti. Musa iki kez Yehova'nın yardımıyla bir kayadan su fışkırtmıştı. Bunlardan ilki Refidim'de olmuştu (Exodus, XVII. 1- 7). İbraniler ayaklanmışlardı. *Madem çocuklarımızla ve sürülerimizle susuzluktan kırılacaktık, o halde bizi Mısır'dan neden çıkarttın?* Musa, Yehova'ya döner: *Beni taşa tutacaklar!* diye sızlanır. Yehova bunun üzerine ona asasını vurduğunda Sina Dağı'ndaki bir kayadan su fışkırtacak gücü verir.

Bölüm biraz sonra Meriba'da (Sayılar, XX) şöyle devam ediyordu. *Bizleri Mısır'dan koparıp bu lanet yere neden getirdin?* diye bağırır İbraniler. *Burası ekip biçilecek yerler değil ve ne incir ağacı var, ne üzüm bağları, ne nar ağaçları, hatta içmeye su bile yok.* Musa bir kez daha Yehova'ya yakarır ve Yehova ona bu kez de orada bir kayadan bastonuyla su fışkırtacak gücü verir. Musa elini kaldırır, iki kez kayaya vurur ve oradan gürül gürül sular fışkırmaya başlar.

İşte bu ikinci asa darbesi Yehova'yı kızdırmış olsa gerek, bunu bir güvensizlik belirtisi olarak yorumlar ve korkunç hükmünü işte bu anda verdiği söylenir: Musa, Vaat Edilmiş Toprak'a girmeyecek.

Eleazar şimdi artık, Musa'nın uğradığı bu gözden düşme kararını küçümseme konusunda haksızlık ettiğini biliyordu, zira bu hüküm binlerce yıllık bir bilmecenin anahtarını taşıyordu. Bu demekti ki Yehova, peygamberine Kaynak ve Çalı arasında bir seçim yapma gibi temel bir seçim hakkı tanımıştı.

Musa'nın peşine takılıp oraya gelmiş olan İbraniler, Mısırlıların inatçılığını kırarlar. Kızıl Deniz'i aşıp tam üç ay yol yürüdükten sonra, Sina Çölü'ne ulaşmayı başarırlar. Yehova onları burada şu sözlerle karşılar:

Mısır'da ne yaptığımı ve sizi bana getirmek için sizleri kartal kanatlarında nasıl taşıdığımı gördünüz. Şimdi eğer sesimi duyuyorsanız ve eğer ittifakımı istiyorsanız, sizler de tıpkı öteki halklar gibi benim halkım olursunuz. Bu topraklar benim top-a-

ğını ve sizler bir rahipler krallığı ve kutsal bir ulus olacaksınız (Exodus, XIX).

Orada çok büyük bir yanlış anlama oldu, çünkü İbraniler çölün kuraklığında yerleşik inzivaya çekilmiş bir halk olmayı hiç istemediler. Onların kadınları, çocukları, sürüleri var. Ekip biçmek için toprak istiyorlar ve bunun için de su. Su, su ve yine su!.. Onlara sık sık, çölün tam tersine, "ırmaklarından bal ve süt akan" bir ülke vaat eden Musa bunu çok iyi biliyordu. Musa, Yehova ve İbrani halkı arasında, alevli Çalı ile hayat veren su olan Kaynak arasında, kutsal olanla din dışı olan arasında kıvranıp kaldı.

Altın Buzağı bölümü, din dışının zaferidir, İbraniler'in içgüdüsel ve çocuksu bir şekilde süt ve süt ineği arayışı. Yehova'nın öfkesi alevlenir. Bu halkı, durmadan sızlanan bu kalabalığı, aptal sürüleriyle kucaklarında ciyak ciyak bağıran sidikli çocukları olan bu kadınları yakında ortadan kaldıracağını duyurur. Kaynak aşağılık bir biçimde vadiye doğru akar, suyun iniş aşağı akmaya, çakıl taşlarının arasına gömülmeye, kumların arasında yitmeye dayanılmaz bir eğilimi vardır. Su, alevli Çalı'yı söndürür.

Fakat Çalı gökyüzüne doğru dikine ve muzaffer bir şekilde dikiliyor. Yehova, Musa ile başbaşa kalmak istiyor. *Senden büyük bir ulus yaratacağım,* diye vaat ediyor (Exodus, XXXII, 10).

Musa, İbranileri esirgemesini ve onlara son bir şans vermesini istiyor ve Yehova yumuşayıveriyor, ama Nebo Dağı'nda peygamberiyle baş başa kalma isteğini gerçekleştiriyor.

Musa demek "sulardan kurtulmuş" demektir ve böylece tüm yaşamı boyunca akışkan sıvıyla dramatik bir ilişkisi söz konusudur ve yaşamı boyunca Çalı ile Kaynak arasında paylaşılacaktır. Ve ölümü, Çalı'nın Kaynak karşısındaki kesin zaferi olur. Musa, Vaat Edilmiş Toprak'ın hemen yanı başındaki Nebo Dağı'na ulaştığında, Yehova'nın, onun, kendisiyle birlikte ateşli Çalı'nın ülkesinde kalmasını istediğini dile getiren sözlerini duyar. İbra-

ni halkı Yaşua'nın idaresinde kaynakların yamacını izleyerek yeşil vadiye iner. İbranice metin (Tesniye, XXXIV) Musa "Yehova'nın ağzından" ölecek diyor ve bazı çevirmenler bunu "Yehova'nın emriyle" , bazılarıysa "Yehova'nın bir öpücüğüyle" diye çeviriyorlar.

Ne var ki Eleazar, Tunç Yılan ile karşılaşmalarından sonra, kendi kendine, Yehova'nın Musa'yı, ona sadece yüzünün perdesini açmak suretiyle öldürüp öldürmediğini soruyordu. Çünkü Sina Dağı'nda şöyle dememiş miydi: *Hayır yüzümü göremeyeceksin, çünkü bir kulun Tanrı'nın yüzünü görmesi ve bundan sonra yaşamaya devam etmesi mümkün mü?*

Yehova, Musa'nın Kutsal terekesini kıskançlıkla alıp götürüyor ve İbranilerin onu bir külte dönüştürmelerini önlemek amacıyla mezarını aramalarını yasaklıyor (Tesniye, XXXIV, 6).

Eleazar'ın, sürüklenmiş bulunduğu bu Yeni Dünya'daki çölde, Musa'nın yazgısı hakkında düşünceleri işte böyleydi.

Yeniden kampa döndüğünde, arabalarına ve ailesine kavuştuğunda, tüm yaşamının anlamı durumuna gelmiş bu varlıklara ve bu nesnelere aynı gözle bakmıyordu artık.

XVII

Kırmızı El (Mano Roja) işlediği cüretli cinayetler, yolcu arabalarına düzenlediği saldırılar, banka soygunları, hayvan hırsızlıkları, konvoyların yağmalanması gibi şeylerle kötü bir şöhret edinmişti. Çetesinin beş üyesini yakalayan ya da yakalanmasına yardımcı olan kimselere verilecek ödüllerle ilgili afişler kentlere, geçitlere, yol kavşaklarına ve insanların yoğun olarak bulundukları yerlere asılmıştı. Fakat onlar, şu ana kadar kendileri için düzenlenen tüm polis baskınlarından kurtulmayı başarmışlardı.

Bütünüyle düşünüldüğünde onlar hakkında pek bir şey bilinmiyordu. Bilinen tek şey, Meksika'nın kuzeyinden geldikleri ve adlarının Büyük Pedro, Şanslı Felipe, Hınzır Luis, Tekgöz Alejo ve Gaddar José olduğuydu. Bu José gerçekte, çetenin, en genç

ve en ufak tefek elemanı olmasına rağmen soğukkanlı bir biçimde vurup öldürmesiyle dikkatleri çekiyordu. Belki de genç oluşunu bir vahşet fazlalığıyla ödünlemek istiyordu. Birkaç kelimeyle özetlenen hikâyesi hayli karanlık, ama bu toplumda beylik bir konuydu. Bir gümüş madeninde işçi olan babası, annesini üç çocukla bırakarak göçük altında can vermişti. İçlerinde en büyüğü oydu ve annesinin durmadan içen ve karısını, çocuklarını olur olmaz döven ikinci kocasıyla anlaşamamıştı. Jose yine böyle bir şiddet gösterisinden sonra üvey babasını öldürdüğünü sanarak çareyi evden kaçmakta bulmuştu. Ondan sonra o gencecik yaşına, o çelimsiz yapısına rağmen yapmadığı iş, girmediği meslek kalmadı ve polisin elinden kurtulmak için kendini sürekli olarak kaçmak zorunda hissetti.

Gerçekte annesini, kızkardeşlerini ve köyün ona her şeyi öğretmiş, bölge korosuna girmesini sağlamış olan papazını aklından çıkaramıyordu. Kimi zaman, yalnızken çok basit bir ilahinin sözlerini mırıldanıyordu ve ta ki boğazına tuhaf bir yumru düğümleninceye kadar bu böyle sürüyordu. O zaman kendi kendine sövüp sayıyor ve yoldaki çakıl taşlarına öfkeyle tekmeler savuruyordu.

Tam beş parasız kaldığı bir anda köylülerden oluşmuş bir kalabalığın bir hırsızı kovalamasına tanık olmuş, kalabalığı tesadüfen yanlış yöne sevk ederek hırsızı kurtarmıştı. Birkaç gün sonra hayatını kendisine borçlu olan Tekgöz Alejo'nun başkanlığında Kızıl El çetesine kabul edilmişti. Çetede kendine saygın bir yer edindi, çünkü okuma yazma biliyor, içki içmiyor ve şeytani bir ustalıkla silah çekiyordu. Ne var ki arkadaşları ondan pek hoşlanmıyorlardı. Onlara göre o başka bir türe aitti. Yaşının küçüklüğü ve fiziki yönden zayıflığı, her operasyondan önce belirttiği akla yatkın, yerinde fikirlerle çelişiyordu. Gerçek şu ki, arkadaşları ondan biraz korkuyorlardı. Çetenin aklına, kuzeye, göçmenlerin ve sürülerin cirit attıkları bu geniş alanlara doğru açılma fikrini koyan oydu. Kızıl El böylece yağlı kuyruk bulma umuduyla bir ay boyunca başı boş dolaşmıştı ve tam umudunu

yitirmek üzereydi ki Şanslı Felipe, O'Braid ailesini keşfedivermişti.

Bir kayanın arkasına gizlenip onların yakınlardan geçişini izlemişti. "Bir adam, bir kadın ve iki çocuk, diye rapor etmişti suç ortaklarına. Bir de köpek var, ama çok tüyleri dökük bir cinsten. Az kalsın beni fark ediyordu. İşe önce bu laneti temizlemekle başlamamız gerekecek. "

Bu iş öyle büyük çaba harcanması gereken bir iş gibi görünmüyordu. Pedro ellerini ovuşturuyordu. Bunca uzun bir bekleyişin ardından, sonunda yağlı bir kuyruğa konacaklardı! Felipe dört atı, iki arabayı ve değerli olduğundan en ufak bir kuşku duymadığı yükleri pazarda sattıklarında ellerine ne kadar para geçeceğini hesap ediyordu. Alejo'nun biricik gözü acımasız bir mutlulukla ışıl ışıl parlıyordu. Bu eşkıyalardan hiçbiri geride akbabalara ve çöl çakallarına bırakacakları dört cesedi asla düşünmüyordu.

Bir akşam, Jose karanlıktan yararlanarak O'Braid'lara biraz daha sokulup onları yakından izlemeyi, kendilerini ne şekilde savunacakları konusunda bir fikir sahibi olmalarını önermişti. İtiraz eden olmadı.

Karanlıklara gömüldü, ama yolcuların kamp yerinde yaktıkları ışıklar sayesinde duruma adapte olması hiç de zor olmadı. Bu kadar ihmal, bu kadar tedbirsizlik karşısında duyduğu öfkeye kendisi de şaşırıp kaldı. Bu ailenin reisi nasıl olur da karısını ve çocuklarını bu denli safça teşhir edebilirdi? Aslında Jose'nin kendilerine böylesine kolay bir av buldukları için sevinmesi gerekmez miydi?

Onu yalnızca köpek kaygılandırıyordu. Kokusuyla köpeğin dikkatini çekmemek amacıyla rüzgârın yönünü tuttu ve kampın etrafında bir daire çizdi. Uzun süre ateşin önünde el kol hareketleri yapıp duran bir karartıdan başkaca bir şey göremedi. Taşların ayakları altında yuvarlanmamasına özen göstererek yaklaşmayı sürdürdü. Eleazar, elinde Kutsal Kitap'ı, hararetli bir şekilde konuşuyordu. Karısı ve çocukları, battaniyelerine sarınmış,

karşısında oturuyor olmalıydı. Jose rahibin o kadar yakınına sokuldu ki verdiği vaizi kelimesi kelimesine duymaya başladı.

Rahip, Kızılderili reisiyle yaptığı görüşmeyi anlatıyordu. Ona Kaliforniya'ya yerleşme projelerinden söz etmişti. Ona uymayı tasarladığı, kaynağını Kutsal Kitap'tan alan basit hayatın tablosunu çizmişti.

"Tunç Yılan beni ciddi ciddi dinledi," dedi rahip, sesini çıkarmadan söylediklerimi dinledi, ardından sözü o aldı. Soluk Benizlilerin istilası karşısında halkının duyduğu kaygıyı iletti bana. Yayını ve okunu gösterdi, ardından da benim külüstür karabinamı işaret etti.

"Her şey bunda," dedi. "Bir okun menzili topu topu yirmi metre kadardır. Kızılderili avcının bizon sürüsüne yaklaşması, hatta aralarına karışması gerekiyor. Ona göre giyinmesi ve kokusuna varıncaya kadar değiştirmesi gerekiyor. Gençlik yıllarında av dersleri veren hocasının öğrettiği tutum ve davranışları uygulaması gerekiyor. Gerçekte Kızılderili bizonun kardeşidir. Kurtla, kartalla ve kastorla aynı ailedendir. Bizon Kızılderili'ye beslenmesi için etini, örtünmesi için postunu, alet ve silah yapması için kemiklerini ve boynuzlarını verir. Kızılderili bizonu, minnettarlığından ve kardeşçe sevgisi yüzünden, sever ve sayar. Tüm göçlerinde onu izler ve işte bu nedenle bizler bugün buradayız.

"Beyaz adamın durumu ise bambaşkadır. Onun tüfeği üç yüz metre mesafeden öldürür. Bizonları ihtiyacı olduğundan değil, derisini satmak için, hatta sırf eğlence olsun diye öldürür. Bunun sonucu olarak da bizonların sayısı dehşet verici bir şekilde azalıyor. Ve buna bağlı olarak bizonlarla birlikte Kızılderili kardeşinin de hayatı tehlikeye giriyor. Soluk Benizli büyük canlı ailesinin bir parçasını oluşturmuyor. O, dünyanın bir afeti!"

"İşte yavrularım, Tunç Yılan'dan duyduğum korkunç sözler bunlar. Nazarı, Benjamin'i iyileştirdi. Ağzı ise beni derinden yaraladı. Ne yapabilirdim ki? Kutsal Kitap'ımı açtım ve karşıma hemen ona aktarıverdiğim şu sözler çıktı:

"Yehova -Tanrı şöyle der: "İnsanın yalnız olması iyi bir şey

değil. Ona kendisine benzer bir arkadaş vereceğim. Ve yeryüzündeki tüm hayvanları ve gökyüzündeki tüm kuşları topraktan şekillendirmiş olan Yehova, yeryüzündeki tüm canlıların birer adları olması için getirip onları gösterir ve insanların onlara birer ad vermesini ve tüm varlıkların insanoğlunun ona verdiği adla anılmasını ister. Ve insanoğlu tüm evcil hayvanlara isim verdi, gökyüzündeki kuşlara ve yeryüzündeki hayvanlara. Ne var ki insanoğlu için ona benzer bir arkadaş bulamadı.

"Böylece Cennet'te, insanla hayvan arasındaki akrabalık öylesine büyüktü ki, Tanrı her hayvana bir ad verme işini insanoğluna bıraktı ve hatta insanoğlunun kendisine çiftleşebileceği bir hayvan bulacağını umuyordu. Ve bu noktada düş kırıklığına uğradı. Ve işte bu düş kırıklığının etkisiyle erkeğin yatağını paylaşacak olan kadını yarattı.

"Hayvanlara gelince, insanoğlunun etle besleniyor olması, insanı evcil olsun yabani olsun hayvanları öldürmeye itti. Ve bu çok iğrenç bir şey. Kızılderililer, bizon sürüleriyle iç içe büyük çayırı baştan başa kat ederek göçebe bir yaşam sürmekteler. Onların kardeşleri olan kurtlar da bundan farklı değil.

"Oysa biz, İrlandalı göçmenler, yerleşik yaşamı seçmiş bir türdeniz ve bugün eğer yollara düşmüşsek, bunu tek bir amaç uğruna yapıyoruz: Yerleşeceğimiz bir toprak bulmak. Bu toprağın adının Kaliforniya olacağını biliyoruz. Orada evimizi kurup tarlalarımızı süreceğiz, kendimize meyve ve sebze bahçeleri yapacağız. Ve oraya yerleşmiş yetiştirici ve çiftçi insanların eğilimine, yani bitkiyle beslenmeye önem vereceğiz. Yalnızca meyve ve sebzeyle beslenip hiçbir zaman hayvanların kanını dökmeyeceğiz."

José bu barışçı ve büyüklük gösteren sözleri adeta rüyadaymışçasına dinlemişti ki, Eleazar sustu, bakışlarını kendisiyle birlikte, ocağın içinde çıtırtıdan ve kıvılcımlardan geçilmeyen bir mağara oluşturan akkor halindeki odunların üzerine eğdi. Hani Yehova'nın sesi tutuşmuş Çalı'nın içinden duyulur ya, Jose'ye de rahibin sesi tıpkı öyle, bu ateşin içinden yükseliyormuş gibi geldi.

Birden irkildi. Biri eline dokunmuştu. Biri mi? Hayır, gerçekte biri falan değildi, sadece bir köpekti bu ve açık renk gözleri sayesinde gecenin karanlığında ortalığı gayet güzel gören Samoyed ırkından Maviş'i hemen tanıdı. Köpek mavi bakışlarını ona dikmiş elini yalıyordu. Bir yabancının varlığını havlayarak ele vereceği yerde, onu bir dost gibi karşılıyor, kendi usulünce elini öpüyor, sözün kısası onu O'Braid ailesine katılmaya davet ediyordu.

Bir süre sonra, Jose, Kızıl El'in kampına dönmeye karar verdiğinde, köpeğin de peşinden geldiğini görünce az şaşırmadı doğrusu. Arkadaşlarının şaşkınlığı ve hayranlığı içini hoş bir gururla doldurdu. Bu hayvan konusunda boşuna korkuya kapılmışlardı. Eh işte, oradaydı, tongaya basmıştı, savunmasızdı, yeni efendisinin her adımını takip ediyordu!

Jose'nin, ertesi gün, O'Braid'ların konvoyunu uzaktan takip etme ve geceleyin dönüp ne yaptıklarını ispiyonlama konusundaki önerisi herkes tarafından doğal bulundu. Karanlık bastırır bastırmaz, yeni baştan, gündüz yirmi kilometre yol almış olan iki arabaya doğru yöneldi. Köpek hâlâ peşindeydi. Arabaların tekerlekleri arasında kızardığını gördüğü ateşin otuz metre ötesinde durduğunda, köpek kendisini coşkuyla karşılayan sahiplerine doğru atıldı. Bu sevgi dolu kavuşmaya uzaktan, saklandığı yerden, tanık olan Jose, bu durum karşısında fena halde duygulandı. Birkaç dakika sonra, birkaç metre yaklaştığında şaşırtıcı bir gece manzarasıyla karşılaşınca heyecanı çok daha arttı.

Kırılgan ve saygın Kelt harpı arabadan çıkarılmış, Esther'in dizlerinin arasına yerleştirilmişti. Genç kadın hafif ılgın ağacından yapılmış bir tür tabureye oturmuş, iki meşalenin titrek ışığının aydınlattığı bir sıranın üstüne konmuş bir partisyonu okuyabilmek amacıyla öne doğru eğilerek parmaklarını tellerin üzerinde gezdirip duruyordu. Müzik, dolunayla delik deşik olmuş gökyüzüne doğru sızlanmalı ve katışıksız dalgalar halinde yükseliyordu. Bu, gerçekten yeşil İrlanda'nın kaynaklarının çölün kuraklığında yükseliveren sesiydi. Ve birden, birbirinden son

derece farklı ve akordu çok güzel yapılmış başka seslerin söylediği bir ilahi çınladı:

Kırlarımızda melekler
Hasatlarımız üzerine sağılıyor
Köylerimizde melekler
Kanatlarıyla çatıları örtüyorlar.
Melekler çayırlarımızda
Otların ve çiçeklerin üzerine sağılıyor
Açık kalplerimizde melekler
Tatlılık ve neşe yaratıyorlar.

Az sonra, köyünün papazının yönetiminde küçük arkadaşlarıyla birlikte Latince olarak söyledikleri ilahiyi tanıyan Jose'nin heyecanı anlatılır cinsten değildi!

Salve Regina, mater misericordiae,
Vitae dulcedo et spes nostra, salve!

Az kalsın bu dört İrlandalı'ya katılıp şarkıyı birlikte söyleyecekti hani! Daha sonra son derece vurgulu söylenen, neredeyse kaba ritimli bir başka ezgiye baba, anne ve çocukların her biri sırasıyla katıldılar:

ELEAZAR: *Ben çölde haykıran sesim.*
ESTHER : *Ben vadideki çığlık.*
BENJAMİN *Ben kayalarda çınlayan ağlamayım.*
CORA *Ben dalgaların üstünde uçan sızlanma.*
ELEAZAR: *Ben Kurtarıcı'nın gelişini selamlayan haykırışım.*
ESTHER *Ben Tanrı nın yüreğine işleyen adak.*
BENJAMİN *Ben kalkahası dağa çarpan gülüşüm.*
CORA *Ben, çocukların dudaklarında çiçek açan şarkıyım.*

XVIII

Jose, Kızıl El'in kampına döndüğünde, bu kez mavi gözlü köpeğin peşinden gelmediğini fark etti.

Hemen ertesi gün planını arkadaşlarına açıkladı. Tek başına Batı'ya giderken tesadüfen karşılaşmış gibi yapacaktı. Böylece İrlandalı aile ile bütünleşecek ve Kızıl El saldırdığında rahibi etkisiz hale getirmesi daha kolay olacaktı. Arkadaşları öylesine taş yürekliydi ki içlerinden hiçbirinin, Jose'nin bu alçakça planı ne maksatla gerçekleştirdiğini akıl etmesi mümkün değildi. Planı kabul ettiler ve son ayrıntıları gözden geçirmek üzere bir kez daha buluşmayı uygun gördüler.

Ertesi gün öğleden önce, omuzuna attığı sıradan bir çıkınla, kayaların ya da yakılmış ağaç gövdelerinin geçit vermediği yol-

larda arabaların oyalanmasından da yararlanarak O'Braid ve ailesinin arasına kolayca katılıverdi. Rahip, arabalardan birinin arızalanmasından korktuğu kadar hiçbir şeyden korkmuyordu ve hayvanlarını ihtiyatlı sürüyordu. José kendini tanıttıktan sonra hemen ikinci arabayı sürmekte olan Esther'in yardımına koştu. Benjamin'in yanında ve Maviş'in neşeli sıçramaları arasında atların önünde yürüdü.

Karanlık bastırdığında Jose, ailenin çorbasını paylaşmayı kabul etti, ne var ki daha sonra rüzgârdan ve gözlerden uzak bir kaya kovuğunda yatacağı yer bulmak üzere sessizce oradan ayrılıverdi. Rahibin kendisine kuşkuyla yaklaştığını fark etmişti ve gerek sözleriyle gerekse davranışlarıyla adamın dikkatini çekmemek için büyük bir özen gösteriyordu.

Ertesi gün henüz şafak atmak üzereydi ki Eleazar sabah duasını okudu. Dua, kuşkusuz her zaman olduğu gibi başlamakta olan günü Tanrı'nın himayesine bırakmaktan söz ediyordu. Dört İrlandalı'dan her biri sırasıyla mistik Angelus Choiselus'un şu muhteşem yüreklendirici söylevini yineledi:

Hayat, sevgi ve ölümün serüvenlerle dolu yolculuğunda korkusuz davran. Ve gönlünü ferah tut: Eğer ayağın sürçerse, Tanrı'nın elinden daha aşağılara düşmen mümkün değil!

Bu sözler Eleazar'ın, Esther'in, Benjamin'in ya da Cora'nın ağzından çıkışına bağlı olarak farklı bir anlam kazanıyordu. Sonra da dördü, aynı hareketle sırtlarını doğmakta olan güneşin kızarıklığına dönüp kararlı bir biçimde batıya doğru yöneldiler. Aynı şekilde, her akşam yüzlerini batan güneşe çeviriyorlardı. Sabahleyin kendilerinden önde giden gölgeleri, akşamleyin peşlerinden geliyordu. Böylece doğru yönde, batıya, Kaliforniya'ya doğru ilerlediklerini biliyorlardı.

Onlar ilerledikçe manzara daha kuru, daha kurak bir hal alıyordu. Kısa bir süre sonra dikenli sarısabır çiçeklerinin ve kocaman şamdan şeklinde agavelerin ve tüylü frenkincirleriyle yaba-

ni incir ağaçlarının ortaya çıktığını gördüler. Günün ortasında sıcaklık yakıcı bir hal alıyordu. Rahip, hesap kitap etmeden su içmekten vazgeçmeleri için çocukları azarladı. Sorun sadece suyun ölçülü kullanılmasında değildi, ikide bir boğazlarını tahriş edip hasta oluyorlardı. Hiçbir durumda günde üç litreden fazla su içmemeleri gerekiyordu. Bu bir irade meselesiydi ve kendine hakim olmayı öğrenmek için mükemmel bir fırsattı bu. Çarmıha gerilmiş İsa'yı düşünmeleri gerekiyordu. Susamıştı ve Romalı askerler ona ucunda sirkeye batırılmış sünger bulunan bir mızrak uzatıyorlardı.

Güneş ufka doğru eğilmeye başlıyordu ki uğursuz bir şey keşfettiler. Orada, kumun üstünde, bacaklarında tam olarak Meksikalı sığır çobanları goşoların kılığı olan bol paça pantolon, çizmelerinde yıldız şeklinde mahmuzlar bulunan bir ceset yatmaktaydı. Kuraklıktan derisi tambura gibi olmuş, mumyaya dönmüştü ve gerek çakal, kurt türünden gerekse akbaba, kartal türünden hiçbir leş yiyici ona dokunmamışa benziyordu.

Atı ve silahları çalınmış olmalıydı. Éleazar, sağ ele doğru eğildi ve kaba kâğıttan bir yaprak tutarak yeniden doğruldu. Ölen adam kanlı bir parmakla İspanyolca birkaç sözcük karalamıştı. Jose yazıyı okudu ve çevirdi: "Bir dostum vardı. Soymak için beni öldürdü." Beş yolcu bir an sessizce beklediler. Yalnızca Jose, Cora'nın meraklı bakışlarının onun üzerine çevrildiğini fark etti. Sıcağa rağmen, buz gibi soğuk terler dökmeye başladı. Sonra dua kitabını açan rahip yabancı için ölü başı töreni övgüsü okudu. Fakat daha sonra cenazeyi gömmeden yola koyulmaya karar verdi.

Karanlık bastırınca, Jose gizlice ayağa kalktı ve Kızıl El çetesindeki suç ortaklarını bulacağı yöne doğru yürüdü. O'Braid ailesine saldırıyı ertesi gün gece yarısı yapma konusunda anlaştılar. Sonra Jose yeniden kampa döndü. Maviş'in yeniden onu izlediğini görünce biraz bozuldu. Saçmaydı bu elbette, çünkü bir köpek konuşmazdı. Gel gör ki Cora'nın suçlayıcı bakışı aklına geldikçe sarsılmaması elde değildi.

Ertesi günden itibaren kararını vermişe benziyordu. Zaten kaybedecek zaman yoktu. Kendi ayak izlerine paralel izleri ortadan kaldırırken rahibe, haydutların bu izleri takip etmelerinden çekindiğini açıkladı. En kötü durumu göz önüne almak gerekiyordu. Ailenin elinde silah olarak neler vardı? Rahip eski karabinasıyla bir tabanca gösterdi. Jose rahibin önüne iki tabanca koydu. Hemen o akşamdan itibaren Benjamin'e atış talimi yaptıracaktı. Çıngıraklı yılanın ısırmasından henüz kurtulmuş olan çocuk faltaşı gibi açılmış gözlerle ona bakıyordu. Esther de bilgisini göstermeliydi. Böylece aile dört silahla korunmuş olurdu. "Peki ya ben? Bütün bunların arasında, ben ne yapıyorum?" diye sordu Cora. Babası ona doğru ilerledi: "Senin barak ruhun, dünyanın aynası," dedi ona. "Ne olursa olsun, sen, başımıza geleceklerin değişmez tanığı olacaksın."

Biraz sonra, Jose ile baş başa kalan Cora ona:

"Maviş bana her şeyi anlattı. Senin kim olduğunu biliyorum!"

"Gerçekte kim olduğumu kısa bir süre sonra göreceksin", dedi Jose. Adeta onu küçük kız rolüne geri döndürmek istercesine yanağından küçük bir makas aldı.

Canı sıkılan kız öfkeyle kaşlarını çattı ve adama sırtını döndü.

Ertesi gün, gece yarısı Jose gelip Eleazar'ı, Esther'i ve Benjamin'i uyandırdığında ortalık son derece karanlık ve sessizdi. Dediğine göre ve yuvarlanan taşlara bakılacak olursa birkaç kişilik bir grup yaklaşıyor olmalıymış. Bu yabancıların yaklaşmalarındaki tek amacın kendilerini öldürmek olduğunu ileri sürerek savunmaya geçip önce kendilerinin ateşe başlamalarını söylediğinde maalesef rahibin tepkisini hiç hesaba katmamıştı.

"Bu bizim tek şansımız," diye diretti.

"Yani haklarında hiçbir şey bilmediğimiz insanlara ateş açalım öyle mi? diye karşı çıkmıştı rahip. O zaman cani olan bizler oluruz!

"O halde, çocuklarınızı öldükleri zaman mı savunacaksınız?"

demişti Jose umutsuzca.

Fakat Eleazar'ın fikrini değiştirmeyeceğini bilecek kadar tanıyordu onu. Bunun üzerine Esther'e ve Benjamin'e döndü ve alacakaranlıkta kıpırdayan herhangi bir şey gördüklerinde ateşe başlamaları için onları öndeki arabanın altına gönderdi. Kendisi de durumu kontrolünde tutmak amacıyla arabanın tentesi üzerine yattı. Rahip, Cora ile birlikte ikinci arabada kalmıştı.

Jose haydutların gelişini ilk görenin ve ilk ateş edenin kendisi olacağını umuyordu. Hiç de öyle olmadı. İlk silah sesi ikinci arabanın korkulukları arasından geldi. Ardından kısa ve karmaşık bir yaylım ateşi duyuldu. Jose kendisi de kırda fark ettiği tabanca kıvılcımları yönünde ateş etti. Bir suskunluğun ardından taşlıkta koşmakta olan birkaç adamın gürültüsü yeni baştan sessizliği böldü.

Jose birden arabanın üstünden atlayıp Esther ile Benjamin'e katıldı. İkisi de sağdı. Öteki arabaya koştular. İlk silah sesi oradan gelmişti. Jose eski külüstür tüfeği rahibin mi yoksa Cora'nın mı kullandığını sormadı. Bunu yapanın Cora olduğundan neredeyse emindi, iyi ama neden belli bir biçimde küçük bir kız rolü yapıyordu? Önemli olan kızın hiçbir zarar görmemiş olmasıydı. Maalesef rahip için aynı şey söylenemezdi. Sol böğrünün üzerine serilivermişti ve Jose'ye sağ kalçasında kanamakta olan bir yarayı gösterdi.

Ayrıca dört atın arasında en güçlüsü, en yararlısı olan Coaly'nin de bileğinin kırıldığı ve yola devam etmesinin mümkün olmadığını unutmamak gerekiyordu. Jose elinde bir fenerle çevreyi kolaçan ederken iki kanun kaçağının cesetlerini gördü. Hınzır Luis ve Tekgöz Alejo. Şanslı Felipe, Büyük Pedro ile kaçmış olmalıydı. Geri dönme riskleri çok azdı, ama tedbirli davranmak yerinde olurdu.

Biraz uyumaya çalıştılar ve şafak vakti ortalık ağarır ağarmaz arabaların etrafında işe koyuldular. Esther kocasının yarasını tedavi ediyordu. Ne yazık ki rahibin uzunca bir süre yürüyemeyeceği açıkça ortadaydı. Jose, Cora'nın yalvarmalarına rağ-

men, siyah atı kulağına bir kurşun sıkarak öldürme konusunu kendisi halletmek zorunda kaldı. Gel gelelim arabalardan birinin tek atla çekileceği hiç hesapta yoktu. Tek bir arabayla yetinmek ve öteki arabayı içindeki mobilyalar ve gözden çıkarılacak birtakım eşyalarla birlikte terk etmek gerekiyordu. Tanrım, ne gözyaşları döküldü, ne kararsızlıklar yaşandı!.. Fakat Esther, Kelt harpını kurtarma konusunda tek kelime etmedi. Herkes ağız birliğiyle bu harpı hareket eden arabada baş köşeye yerleştirmeye karar verdi.

XIX

Sonunda yeniden yola koyuldular. Jose gözden çıkardıkları arabayı ve eşyaları ateşe vermeyi önerdi. Rahip buna karşı çıktı. Olası göçmenleri hiç beklemedikleri bir anda karşılaşacakları bu ganimetten yoksun bırakmanın alemi vardı mıydı?

Eleazar, yalnızca kendisi arabada, Kelt harpının yanı başında, yer buldu. Benjamin benekli atı Gus'un üstünde arabayla arayı iyice açıyordu. Esther, Jose ile birlikte tay Buck ve kısrak Grizzly'nin –Cora da bu atın sırtına yerleşmişti– çektikleri arabanın yanı sıra yürüyordu. Esther'in topallığı –şimdiye dek ne kadar da unutmaya çalışsa da– ne yazık ki kısa bir süre sonra ister istemez onu zor duruma sokacaktı tabii. Bununla birlikte, rahip sümme tedarik hazırlanmış hasır şiltenin üzerinde acımasız

sarsıntılarla kabir azabı çekmemiş olsaydı, her şey iyi geçecekti. Hiçbir şey yemek istemiyor, yalnızca su içmek istiyordu. Ateşler içinde kıvrandığı açıkça görülüyordu. Esther elini tutuyor, yumuşak bir sesle kocasını yatıştırmaya çalışıyordu.

Hemen ertesi sabah Sierra Nevada'nın ilk dağ kollarını haber veren engebeli bir bölgeye vardılar. Aynı zamanda ısıda da bir düşüş fark ediliyor ve zaman zaman rüzgârın soluğunun daha da serinlediği görülüyordu. Yolcular kısa bir süre sonra aralarında kayaların yükseliverdiği çam ve sekoya ormanlarına daldılar. Hiçbir haritada yer almayan bir gölün kıyısı boyunca yürümek zorunda kaldılar. Bin bir güçlükle sel sularını aştılar, bununla birlikte güzergâhları giderek daha da sarplaşıyordu. Ve sık kendilerine kılavuzluk eden insan mezarlarına, hayvan iskeletlerine, ateşleri söndürülmüş konaklama yerlerine ve devrilmiş araba kalıntılarına rastlıyorlardı ve bütün bunlar uğursuz bir şekilde doğru yolda olduklarını haber veriyordu.

Jose olmasa ne yaparlardı ki? Her zaman keyifliydi, tavşan tuzakları kuruyor, keklik avlıyor, sel sularında alabalık yakalıyordu; hatta eti kendilerine günlerce yetecek bir yabandomuzu vurmayı bile başarmıştı.

İlerledikçe ve yükseklere çıktıkça hava soğuyordu ve yol engebeli hale geliyordu. Kimi zaman arabanın çetin bir geçitten aşması için uzun mücadeleler vermek gerekiyordu. Arabayı uzun süre ellerinde tutabilecekler miydi? Kimse dile getirip söyleyemiyordu ama herkes içinden bu soruyu soruyordu. Kısa bir süre sonra ağaçlar seyrekleşti ve geceler öylesine soğuk hal aldı ki kamp ateşini sabahlara dek yakmaları gerekti. Düşen ilk kar tanesi onlara tepenin doruğuna çıkmış olduklarını anımsattı ve bu onlar için büyük bir sevinç kaynağı oldu.

Fakat ertesi gün birdenbire çok ağır bir darbe yediler. Sabahleyin çadırdan çıktıklarında kısrak Grizzly'nin kayıplara karıştığını gördüler. Jose hangi yöne kaçtığını anlamak için izleri incelediyse de nafile... Sakın ne olduğu belirsiz bir özlemden dolayı geri dönmüş olmasındı? Maviş'in de katıldığı saatler süren yo-

ğun bir aramanın ardından onsuz yola çıkmak zorunda kaldılar. Bir araba için asgarisinden iki at gerekliydi, ama yine de yeterli olabilirdi.

Tanımadıkları yüksek dağ onlara iyi ve kötü daha birçok sürpriz hazırlıyordu. Güneşli bir öğleden sonra açık mor renkte taçyaprakları sonsuzlukta dalgalanan kızılkantarondan geçilmeyen uçsuz bucaksız bir tarlaya vardılar. Sonra, küçük küçük mor yaban eriklerinden, ayıüzümlerinden geçilmeyen çalıların yer aldığı bir bölgeye ulaştılar. Bunların meyvelerinden toplayıp erzak temin ettiler ve Eleazar, Sina Çölü'nden geçerken İbranilerin karınlarını doyurmaları için gökten düşen kudrethelvasını andı. "Kaliforniya, Kaliforniya, çok kutsal, vaat edilmiş toprak!" diye uykuyla uyanıklık arasında bir düşteymişcesine mırıldanıyordu. Fakat durumu günden güne kötüye gitmeye devam ediyordu, çünkü doğru dürüst bir şey yemiyordu.

Daha sonra şiddetli bir kasırgayı atlatmak ve bardaktan boşanır gibi yağan yağmurların adamakıllı coşturduğu sel sularını aşmak zorunda kaldılar. Karanlık bastırdığında sırılsıklam ıslanmışlardı. Eğer Jose odunların ıslaklığına rağmen büyük bir ateş yakmanın yolunu bulamamış olsa, soğuktan fena halde canları yanacaktı. Koşudan sonra atların gövdesinden buğuların çıkması gibi giysilerinden buğuların çıkmasına yol açan ateşin etrafında dans etmeye başladıklarında –Esther de katılmıştı– kahkahadan geçilmeyen bir şenlik oldu.

Kaderin en son kötü darbesi Esther'in gözyaşlarının sökün etmesine yol açtı. Yolun bir yerinde karşılarına çıkan şey devam etmelerine engel oluyordu. Çukurun üstüne ağaç gövdeleri yerleştirip yükünü hafifletmek için içinde ne var ne yok boşalttıkları arabayı bunun üstünden geçirmeyi umuyorlardı. Tekerleklerden biri kaydı ve tüm araba boşluğa asılı kaldı. Jose dingilleri kontrol etmek için arabanın altına süzüldü. Geri çıktığında, benzi kireç gibi solgundu ve gerçeği dostlarına aktarmaya çekindiği açıkça görülüyordu.

"Ön dingil kırılmış," diye itiraf etti sonunda.

"Bu ne demek?" diye sordu Esther alacağı yanıttan çekinerek.

"Bu demektir ki artık arabamız yok ", dedi Jose tınısız bir sesle.

Bir suskunluk anı yaşandı, ardından bu suskunluk rahibin sesiyle beklenmedik bir anda kesiliverdi.

"Tamam, dedi rahip, ben yürürüm. Zaten neredeyse yolun sonuna geldim. Jose bana bir baston hazırla.

Cora ağlayarak babasının kollarına atılıverdi.

"Baba, baba, daha önümüzde dünya kadar yol varken, neden 'Ben neredeyse yolun sonuna geldim' diyorsun? Söyler misin baba, bunu bana açıklar mısın?"

Eleazar donuk bakışlarını kıza doğru çevirdi, sonra sevecen bir hareketle onu kendinden uzaklaştırdı. Ne var ki bu gizemli cümle herkesin dikkatini çekmişti ve bu sözleri ölünceye kadar unutmayacaklardı.

Bu durumda ikinci arabayı da bırakmaları, eşyaları ve ne pahasına olursa olsun kurtarılmak istenen torbaları atların sırtına yüklemeleri gerekiyordu. Bir kez daha işe, harpı, Benjamin'in benekli atı Gus'un sırtına kayışlarla bağlamakla başlanıyordu. Küçük al ata gelince, o birkaç giyecek, geriye kalmış olan un ve yulaf torbasını taşıyacaktı. O'Braid ailesi Kaliforniya'ya hiç kuşku yok ki meteliğe kurşun atan insanlar olarak perme perişan varacaktı!

Yolculuk yeniden başladı ve herkesin gözü Jose'nin yonttuğu sopaya dayanmakta olan rahibin üzerine çevrilmişti, hepsi de sıkıntıyla onun ikide bir kesintiye uğrayan yürüyüşünü izliyorlardı. Tek kelime etmiyordu Eleazar, dişlerini sıkıyor ve dosdoğru önüne bakıyordu. Duraklar esnasında dudaklarından arkası gelmeyen cümleler dökülüyordu ve sesinin takındığı törensel havaya bakılarak kutsal metinler okuduğu sonucuna varıyorlardı.

Üçüncü gün, yokuş aşağı inmekte olan yol gür bir sedir ormanına daldı. Hava gözle görünür bir biçimde yumuşadı. Sonra ortasından berrak bir çayın akmakta olduğu bir düzlüğe çıktılar ve beş yolcu mutluluktan gözleri ışıldayarak durdu.

Burası tıpkı bir cihannüma gibi göz alabildiğine uzanan zümrüt yeşili bir ovaydı. Göz kamaştırıcı renkteki meyveleri yaprakların loşluğunda parıl parıl parlamakta olan alabildiğine geniş bir portakal, limon ve greyfut bahçesiydi.

Esther ve çocukları Eleazar'a döndüler. Öfkeli yüzünde gözyaşları süzülüyordu.

Kısık sesle mırıldandı:

"Kaliforniya, ırmaklarından bal ve süt akan toprak, demek burası, ve senin zenginliğin Tanrı'nın gezgin kullarına vaat ettiğini kat kat aşıyor. "

Sonra Jose'yi yanına çağırıp elini omzuna koydu.

"Kaynak ve Çalı, dedi daha güçlü bir sesle. Ayaklarımızın dibinden fışkıran ve şırıl şırıl vadiye doğru akmakta olan bu suyla alevli çölden gökyüzüne yükselen ateşli çalı arasında bir seçim yapmak gerek. Jose, sen Efraim'in kabilesinden Nuh'un oğlusun, kaynağı seçeceksin. Esther, Benjamin ve Cora ise halkım, onları Vaat Edilmiş Toprak'a sağ salim götürmen için sana emanet ediyorum. Dürüst ve merhametli ol.

"Bana gelince, Çalı bana Tanrı'nın cıvıl cıvıl vadiye inmeme izin vermediğini öğretti. Tıpkı Musa'nın Kenan Ülkesi'ne girmesine izin vermediği gibi. Zaten gücüm tükendi. Tek bir adım atacak takatim kalmadı. Her dakika hayatımın benden biraz daha uzaklaştığını hissediyorum. Size emrediyorum, beni kendi halime bırakın, Tanrı'nın beni beklediği yere gideyim."

Dediğini yaptılar ve Eleazar mekanik bir yürüyüşle ilerleyip küçük bir koruluğun arkasında gözden kayboluverdi. Koruluktaki yaprakları okşadı ve vatanı İrlanda'nın son sevecen ve ketum gülümsemesi yalancıçınar ağacını görür gibi oldu.

Ertesi sabah, Esther ve çocuklar cesedinin başına dua etmeye gittiler ve onu ormanın ağaçlık olmayan alanında seçtikleri kumluk bir yere gömdüler.

Jose daha sonra bu yabani ve katışıksız mezara tek başına geldi ve kendisini himayesine alıp kurtaran büyük ruhla baş başa uzun uzun düşüncelere daldı.

Benjamin, otuz telli harpı kucağına alıp büyük bir gururla küçük sirk atı Gus'un sırtına binerek çiçekten ve meyveden geçilmeyen büyük Kaliforniya Vadisi'nin ortasına inmek üzere yola koyuldu.

Günümüz Fransız edebiyatının en büyük yaratıcılarından Michel Tournier, son yapıtı *Kaynak ve Çalı*'da kolektif bilincin kristalleşmiş örnekleri olan mitoslardan hareketle anlatısını kuruyor. Temel kaygısıysa, Batı kültürünün temelini oluşturan mitoslarla İncil'de yer alan meselleri sorgulamaksızın tüketen günümüz gündelik hayatına müdahale ederek başka yaşama imkânlarına işaret etmek....

Eski çağlardan günümüze, insanların bitip tükenmeyen "Vaat Edilmiş Topraklar" arayışının hikâyesi olan *Kaynak ve Çalı*, bir göç söyleni aslında; geçmişten günümüze insanlık tarihinin en sıcak konularından biri olan "göç ve göçmen" olgusuna yeniden bakmayı deneyen bir roman. İnsanlığın bütün çağlarında kesintisiz bir akışla süren göç; aşk, öfke, kıskançlık ve savaş kadar sahici ve insana özgü bir eylem. İnsanoğlunun çalıdan kaynağa, ateşten suya ulaşma çabasının anlatımı bir anlamda. Toplumların yazgısını etkileme gücüne sahip olan göç olgusu, aynı zamanda bireysel kaderin akışını tamamen değiştiren bir özelliğe de sahip. Eleazar'ın hayatını tümüyle değiştirmesinde olduğu gibi...

Rahip Eleazar, patatesleri kırıp geçiren vebanın hüküm sürdüğü anayurdu İrlanda'yı karısı ve çocuklarıyla birlikte terk ettiğinde yıl 1845'tir. Yolculukları, Amerika'nın Doğu sahiline ayak basıldığında bitmeyecek, Eleazar'ın kendisine rehber kıldığı Kutsal Kitap'ın yol göstericiliğinde devam edecektir. Hedef, Kutsal Kitap'ın "Vaat Edilmiş Toprakları" olan Kenan Ülkesi'yle özdeşleştirdiği Kaliforniya'ya ulaşmaktır. Colorado çölünde yaşadığı deneyimin mistik karakteri, Eleazar'a Kutsal Kitap'ı ilk kez gerçek anlamıyla okuduğunu düşündürür. Kendi yazgısını, Musa'nın yazgısı ışığında anlamlandırır. Alevli Çalı ile hayatsuyu Kaynak arasında, Yehova ile İbrani halkı arasında kıvranıp kalan Musa'nın dramını kendi yaşamının özü olarak kabul eder...

Eleazar'ın yaşamının Musa'nınkine paralel olarak anlatıldığı bu kitap, güçlü bir mitolojik altyapı ve sarsıcı bir kurguya sahip. Aynı zamanda Amerika'nın az bilinen topraklarında geçen, yerliler, kanun kaçakları, nesli neredeyse tükenmiş bizonlar ve çıngıraklı yılanlarla örülü, "western" motifleriyle bezeli bir serüvenle de karşı karşıyayız...

AYRINTI • EDEBİYAT
ISBN 975-539-295-5
9 789755 392950